

ПОГЛЯД

ГРІХИ МАЛОРОСІВ

Як ми багато витрачаємо слів на означення нашого великого національного явища, ім'я якому — Шевченко, а він, мов та висока гора, все видиться нам здалеку й не наближається до нас, а навпаки — відходить, ховається своєю вершиною за туманами наших пишних, часто казенних слів.

Удамся і я до елементарної філології. Аби краще зрозуміти, ким є для нас Шевченко, треба знайти найбільш еквівалентний, рівнозначний йому синонім. Насмілюся запропонувати слово **Незалежність**.

У світлі цього синоніма нам стає видно, що зрозумілішою ця височина — Шевченко, а отже й сама наша Незалежність, якою вона є сьогодні. Тільки ж уміймо читати нашого Пророка, як читають ось уже тисячі років Мойсея євреї.

Читаємо... За те тільки, що перейшла дівчина дорогу з повними відрами Б. Хмельницькому, коли той їхав у Переяслав похолопські односторонньо присягати московському цареві, вода у відрах перетворилася на отруту, і від неї поотруїлись і сама дівчина, батьки її та сестри, й навіть собаки.

Читаємо... За те тільки, що інша дівчина напоїла коня московському цареві Петрові І, коли він через вирізаний військами Меншикова Батурин повертався з Полтавської битви, дівчина на другий день померла, і померла й та єдина баба, що лишилася живою на весь Батурин після московської різанини. За те тільки померла, що поховала дівчину.

І далі читаємо в свого Пророка... За те тільки, що третя дівчина усміхнулася цариці Катерині, коли вона пропливала з Потьомкіним Дніпром, дівчина та померла з усією своєю ріднею.

Більше того. Ці три померлі душі не можуть потрапити в рай, не приймають їх там...

Як нам розуміти Шевченка? Вказує він на наші **три смертні гріхи** — Переяславську Радю, Полтавську битву й на низькопоклонство перед одвічними ворогами, тобто на наше **малоросійство**.

Як же нам позбутися цих трьох смертних гріхів? Як їх **споконувати**, зняти з української душі? Шевченко вказує нам вихід. Читаємо в нього: **“В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”**. Це заклик збудувати свою Державу, здобувши Незалежність. А збудувати свою державу, каже Шевченко, можна тільки поборовши свою роз'єднаність, розбрат і кляте малоросійство, бо саме це привело до поразки під Полтавою. “Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю!” — зі стогоном вимовляє Шевченко. Інакше ви навіки будете “рабами, підніжками, гряззю Москви”, як “ваші пани, ясновельможні гетьмани”, поки остаточно не розчинитесь в російському морі.

Євген Маланюк писав, що ми тоді **доростемо** до Шевченка, коли збудуємо свою державу. Те, що ми маємо на сьогодні, це ще не повна держава, ми ще не виробили такого державного демократичного механізму, який би не дозволяв усяким зайдам, яничарам, покидькам суспільства й забамбуленим “московською блекотою” людям обирати замість повноцінної, національної, патріотичної влади — **“грязь Москви”**. Ця “грязь Москви” в своєму “здрібленому мікроросійстві” (за Маланюком) дійшла до останньої межі блюзнірства, святотатства, спонукала Президента видати маразматичний Указ, від якого здригнулася Тара-

фото О. Кутлякметова

сова гора в Каневі, — Указ про відзначення 350-річчя Переяславської Ради. Тобто ця “грязь Москви” підбиває Україну на Богу противне, геростратівське діло! Хіба це не приниження України перед усім світом, не наше самовиставлення на поглум світу!.. Хіба це не шлях до смерті, до національної загибелі? **Де ж наші мільйони підписів-протестів, які б змели з рідної землі цю “грязь Москви”? Мовчимо!..**

І “грязь Москви” після цього розбійницького, браконьєрського Указу насмілюється ще й покладати квіти до пам'ятника Шевченку?.. Та чи є межа цинізму влади?.. Та чи знає ця “московська грязь”, хто такий Шевченко? Чи вона хоч один рядок колись прочитала з “Кобзаря”? Та ті ж квіти одного разу можуть спалахнути смертельним вогнем у руках святотатців од гніву нашого Пророка.

Якщо ми цю “грязь Москви” не приберемо зі свого державного шляху, вона в 2009 році затіє святкування і другого нашого смертного гріха — 300-річчя Полтавської битви, зради під Полтавою.

За нас молитись до Бога наш Пророк, плаче гарячими сльозами, аби вивів Господь його народ із лиха — з **пекельного малоросійства**.

...А нині?

Покрив еси знову
Срамотою свої люде, —
І вороги нові
Розкрадають, як овець, нас
І жеруть!.. Без плати
І без ціни оддав еси
Ворогам проклятим;

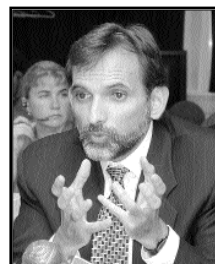
Покинув нас на сміх людям,
В наругу сусідам,
Покинув нас яко в притчу
Нерозумним людям.
І кивають, сміючись,
На нас головами,
І всякий день перед нами
Стид наш перед нами.
Поможи нам, ізбави нас
Вражої наруги.
Поборов ти першу силу,
Побори ж і другу,
Ще лютишу!..

“Перша сила” поборена — то Польща. А друга, “ще лютиша” — то Росія. Та ми не чуємо молитви свого Пророка. По партіях, рухах ділимося та множимося на одноклітинному рівні амеби, і все виходять нові й нові малороси, мільйони їх, та ще й тепер же пішов особливий, советський малорос-мутант — “русскоязычний”! Клонуємося, як вівця Долі: без душі, без долі. Яничариємо!..

І все ж... Уже кілька років стукається до наших малоросійських закам'янілих сердець чоловік із іскрою Шевченка в душі, закликає нас до єдності. Нарешті пролунав хоч один мудрий голос у нашій нескінченній малоросійській батрахомиахії (війні мікромишей і мікрожаб). Ім'я цьому чоловікові — Віктор Ющенко. Оберімо його, і ми на кілька кроків наблизимося до вершини на ім'я Шевченко, синонім якому — Незалежність.

● **Василь ЗАХАРЧЕНКО**, лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка

Сьогодні в номері:

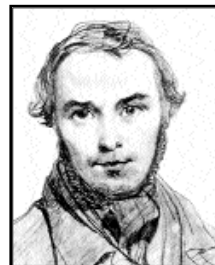
Карлос Паскуаль: любіть Україну!

стор. 3

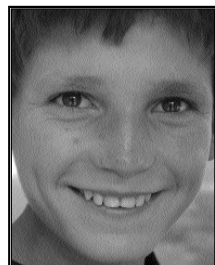
Хартія проти Хартії

стор. 4—5

Апостол правди і любові

стор. 6—7

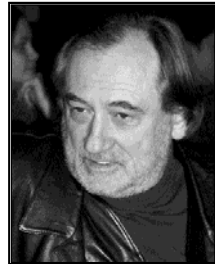
Захистити дитинство

стор. 8—9

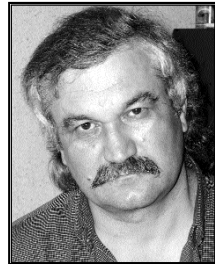
Антиміф про Переяслав

стор. 10

Богдан Ступка: я не гетьман

стор. 13

Василь Шкляр і його кораблі

стор. 14

“Світязь” на висоті

стор. 15

З початком Першої світової війни царська влада, спекулюючи законами військового стану, заповзялася викорінювати “мазепинство” в Україні, зокрема, і в Києві. При цьому “мазепинством” проголошувалося, як свідчить у книзі “Мої спомини про недавнє-минуле” Дмитро Дорошенко, “усе, що тільки виявляло собою місцеве, своєрідне, самобутнє життя”. Серед тодішніх українців побутував здогад, що і Галичину в перші місяці німецько-російської війни царська влада намагалася захопити для того, аби знищити там осередки українства. Вона не була далекою від істини.

А все ж як людину із великими потенційними можливостями науковця, дослідника “приватизувала” пані політика? Це запитання впродовж усього життя Іван Андріянович ставить собі, і ставитимуть його через багато років слідів внутрішній тюремі НКВД в Києві. Між тим, питання сформульовано не точно. Бо насправді не сама політика, що, як відомо, ніколи з початку людства, не була заняттям моральним та чистим, “приватизувала”, привабила, мобілізувала талановитого ученого, а —

Україна, ідея української державної незалежності. Це поняття різні — політик і патріот. Іван Феценко-Чопівський став політиком не з любові до політики, а з любові до свого знедоленого народу, хай і звучить це дещо запишино сьогодні, в часи девальвації слів і високх понять.

— З якого часу ви почали займатися політичною діяльністю?

— Активною політичною діяльністю я почав займатися з 1917 року. До цього, ще у студентські роки, приблизно з 1904 чи 1905 рр. я належав до ряду існуючих тоді організацій, однак активною політичною діяльністю не займався.

— У чім конкретно виявлялася ваша політична діяльність до революції 1917 року?

— Починаючи з 1904 року я неодноразово виступав на різних мітингах із вимогою політичних свобод. Однак до якихось організацій чи політичних партій я не належав. У 1906 році я вступив до існуючої тоді української культурно-просвітньої організації “Просвіта”, головою якої був відомий український письменник Борис Грінченко. Приблизно у 1909 році я вступив до існуючої тоді в Київському політехнічному інституті студентської організації, що називалася “Студентська громада”.

— Що являла собою “Студентська громада”?

— “Студентська громада” — це професійна студентська організація. Об’єднувала вона тільки студентів української національності, політична їх приналежність не бралася до уваги.

— До яких інших організацій ви в той час належали?

— До 1917 року до жодних політичних організацій і партій я не належав.” (ДА СБУ, ф. Є, справа 70713, т.1. Звичайно, допит у тюрмі НКВД 1945 року вівся на “общепонятном”, переклад — мій — **В. Д.**)

Як не належав до політичних партій та організацій у ті часи й багаторічний товариш Івана Андріяновича генерал-хорунжий Володимир Синклер. В еміграції Синклери і Феценки-Чопівські дружили родинами. Тим більше, що в останні десятиріччя мешкали досить близько, в польському містечку Катовиця. Софія Клепачівська-Чопівська згадує, що генерал Синклер із дружиною дуже часто гостювали й у них, у Ченстохові. Коли Іван Андріянович давав свої свідчення у Київській в’язниці, у сусідніх кабінетах слідчі допитували і Володимира Синклера, енкаведисти арештували їх майже одночасно, у березні 1945 року. Якийсь час вони сидітимуть в одній камері. Але невдовзі генерал-хорунжий Синклер захворіє, потрапить до в’язничної лікарні й там — по-

ченням Центральної Ради, закладає основи української регулярної армії...

Так ще один птах повернувся до рідного гнізда. Щоб залишитися вірним українській нації на всі десятиліття, які ще стелитиме перед ним доля. Аж до смерті в лікарняній палаті з заграбованими вікнами, під невисипущим наглядом енкаведистів.

А тепер знову перегорнімо наш історичний записник, уже — на шість десятиліть од початку визвольних змагань, і перенесімося знову в американське містечко Зайон, поблизу Чікаго, в березень 1979 року. На щастя для родини, про яку йдеться у цій книзі, та й для читачів цього колективного портрету, студент Принстонського університету Петро Феценко-Чопівський на декілька днів приїхав до-

динку урядувала. Єдино справа велася, то це у нас у Банку. Коли я прийшов, якраз прийняли Закон, записали про Український Державний Банк, призначили директора, управляючого. А Володя — отаке собі. Вештався між Києвом і Петроградом...

Не лякаймося повторів у цій книзі-портреті, адже досліджуємо історію великого народу через життєпис однієї родини, і маємо щасливу можливість глибоко осмислити кожну характерну деталь колективного портрета. Не лякаймося повторів, і ще раз згадаймо дітей Йосипа та Єфросинії Клепачівських із містечка Лохвиця на Полтавщині — напередодні визначальних подій в Україні, та й у світі. Отже, найстарша, Ліда має уже власну родину й ростить двох синів. Коли, не без її ж таки старань, у Веприку незадовго до Першої світової війни відкриваєть-

Володимир ДРОЗД

ДО РІННІ ГО ГНІ ДА!

Завершуємо, шановний читачу, публікацію кількарічної праці-подвигу письменника Володимира ДРОЗДА над історією славних просвітян Клепачівських-Чопівських “СТО ЛІТ ЛЮБОВІ. Портрет родини на тлі століття”, котрі до своїх останніх днів залишилися вірними національним ідеалам. Перша і друга подачі цієї праці, здійсненої за підтримки Фондації родини Феценків-Чопівських (США), уже побачила світ у “СП” ч. 9, стор. 10-11; ч. 12, стор. 12—13.

мре. Станеться це 16 березня 1946 року. Але до тих гірких тюремних днів — ще майже півстоліття. Ще ніщо не нагадує молодому, талановитому офіцерові Генерального штабу російської армії Володимирі Синклеру про хвороби та смерть. Життя його — тільки починається, і починається так щасливо! Скромного, діловитого, небагатослівного офіцера, знавця декількох мов, завважає дядько царя і радить імператорові Миколі II запросити його як учителя царських дітей.

Майже п’ять передвійськових років для Володимира Синклера минають у колі “царів і царят”, і хто зна, можливо, саме спостереження за прихованим від широкого людю життям в імперських палатах тодішньої найвищої російської “еліти”, сприяло формуванню у свідомості нащадка майора шведської армії часів Карла XII і гетьмана Мазепи, англійця за національністю Синклера демократичних, антиімперських переконань. З початком Першої світової війни офіцера, учителя царських дітей призначають на оперативну роботу в штабі найкращої в Росії гвардійської дивізії. На фронті Володимир Синклер отримує тяжке поранення, яке мучитиме його до останніх днів життя, але армію не залишає. Уже після Лютневої революції він одержує звання генерала. І тоді ж з’являється у Києві. На поклику душі — випадковостей у такому виборі не буває. Це підтвердять і наступні події, і весь сюжет його страдницького, але чесного життя. Адже по матері Синклер — українець. Гаряча українська кров переважає англійську поміркованість та обережність.

У Києві генерал стає членом комісії, яка, за дору-

домо. Приїхав до батьків і зайшов до діда Костянтина Клепачівського, нещодавно нагородженого Хрестом 60-ліття визвольної боротьби України, як, до речі, і його дружина, а Петрова бабуса — Марія Аркас-Клепачівська. Будинки, у Зайоні, що в них мешкали вже три покоління родини, стояли поруч. До діда й бабусі Петро зайшов з магніфоном і касетами. У ті дні було записано чотири касети дідових спогадів. Збереглися — три. Своєрідна коротка енциклопедія українського життя початку двадцятого століття — ось що таке спогади Клепачівського. Можна тільки уявити, скільки знала ця людина і скільки могла згадати! Як і Марія Аркас-Клепачівська. Але молодшому поколінню, втім, як і старшому, в ті далекі сімдесяті роки, по той бік залізної завіси, по той бік океану здавалося: “А кому вже воно потрібно?” Софія, дочка Костянтина Клепачівського, признається, що не вельми переймається долею батькового архіву після його смерті. Знову ж, те саме — а кому воно, мовляв, потрібне? Молодше покоління родини любило Україну як мрію, широко любили. Але нікому й на думку не спадало, що через якихось десять років після смерті останнього директора Державного Банку УНР Україна постане у світі реальному — як самостійна держава, й державні музеї зятят воюватимуть за кожне документальне свідчення про долю учасників українських визвольних змагань початку двадцятого століття. Втім, як не спадало на думку й нам, по цей бік залізної завіси. Можливо, для нас Україна була мрією реальнішою, але теж — мрією далекою. Спогади Костянтина Клепачівського обри-

ваються на півслові. Того дня, коли записувалася остання касета, Петро від’їздив до Принстону продовжувати навчання. Костянтину Клепачівському, якому того року виповнювалося дев’яносто два роки, залишалося жити два тижні. І все ж, попри всю свою фрагментарність, спогади — безцінні. Бо у них б’ється живий пульс епохи. Ось лише декілька миттєвостей із розмови онука й діда, що їх зберегла магнітофонна стрічка.

— Володя скінчив факкультет, приблизно, в п’ятнадцятому році, у Варшаві. І що він робив потім, уже з дипломом?

— Скінчив університет і одразу ж став учителем приватної школи-гімназії. На Поділлі. Де його й мобілізували.

— До війська?

— Так. Це ж усе було під час війни. І послали до Москви, призначили інтендантом. І служив він у якомусь арсеналі, завідувачим одержкою. Недовго. Його скоро вже звільнили. По здоров’ю. Він приїхав до Петрограда, вступив до Міністерства шляхів, урядовцю, у відділ, що займався розглядом програм по відчуженню земель. Це був, фактично, юридичний відділ. ...Ага, як він туди потрапив. Директором Департамента Міністерства шляхів був рідний брат Туган-Барановського, професора. А Володимир познайомився з професором ще у Лохвиці. Той побалакав зі своїм братом, щоб узяти його у канцелярію. Той сказав: “Хай буде у цьому відділі”. ...А тут — революція...

— Ну, і що далі?

— Проїшов сімнадцятий рік, до листопада. У листопаді — Ленін з’явився. Керенський утік. Правитель-

ство розпалося. Ленін підібрав владу, вважай, на вулиці. Влада валялася на вулиці. Прем’єр Керенський, надівши на себе вбрання сестри милосердя, утік за кордон. Пізніше він опинився в Америці, у Каліфорнії. А урядовці... Ага. Ленін оточив себе жидками. Об’явив, що вони — комісари. Усе взяли у свої руки ті жидки, що з ним працювали. Оголосили, що утворюється — як-то? — Червона Гвардія, для охорони порядку. Інакше кажучи, — усілякий зброд. Кожному платили денно по 15 карбованців. Це тоді, коли я одержував усього-навсього 300 карбованців місячно. Вважай, створили ім шикарні матеріальні умови. При тому, що заводи — стояли...

— Але ж — Володя?.. Що з ним?

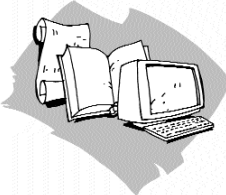
— Почекай. А грошей — немає. Написали вони декрет, підписали всі, разом із Леніном, до Державного Банку — видати... Я тобі оповідав. Перший день, другий день після перевороту — не видали грошей. Прийшли до висновку, що вони — не сьогодні, то завтра прийдуть, зроблять усе, що їм треба. Увечері — сходка в Державному Банку. Працівники постановляють — забастувати! У Державному Банку — 1600 працівників, на сходці було — 600. І ті 600 постановляють, що — бастуємо! Як Державний Банк прийняв постанову, що — бастує, то й у всіх інституціях Петрограда усі урядовці теж постановили, що вони — бастують. Забастували. Таким чином машина — стала! І ми забастували. Антонов-Овсієнко робив сходки, збирав урядовців і переконував: верніться на працю! Ні, не бажаємо. Не вертаються. Що там Ленін зі своєю групою...

— Діду, але що — з Володею?

— ...Значить, Ленін у сімнадцятому році зробив переворот... Чи то Володя був раніше приїхав і пробував, чи не можна знайти праці. Але щось йому не вдавалося. Бо та Центральна Рада сама десь по тих готелях жила, і в тому ж бу-

тості: знань, що їх дало єпархіальне училище, яке скінчила свого часу Ліда, (раніше їх цілком вистачало для провінційних попівень, більше того, така освіта давала право учителювати в сільській школі), — вже було замало. І Ліда (заміжня жінка, мати!) вступає до Київського університету, вступає вона десь року дванадцятого-тринадцятого, бо у буремному сімнадцятому уже захищає дипломну роботу. Більше того, зі спогадів Костянтина Йосиповича, надиктованих онукові, складається враження, що в сімнадцятім-вісімнадцятім роках його старша сестра майже постійно мешкає в Києві, й тільки після поразки українських сил, розчарована, повертається на Полтавщину. Певно, і працює вона в ті буремні роки в одній із тогочасних установ молододержави, й тісно пов’язана з українським рухом, бо у перші дні після приїзду брата з Петрограда стає його своєрідною провідницею в революційному Києві. У вирі визначних подій, у вогні революції й війни одна людина, особливо, якщо вона — не на головних ролях в історичному спектаклі, а лише — у масовках, значить так мало для могутніх космічних сил, які розбурхують океан нації, а то й усього людства, що сліди її губляться у хвилях часу вже через покоління. Тож навряд, щоб і ми, як і наші нащадки, детальніше дізналися колись про участь Ліди Йосипівни у визвольній боротьбі українців наприкінці другого десятиліття двадцятого століття. Тим більше, що у своєму подальшому житті, а воно було досить довге і проминуло в умовах тоталітарної системи, вона змушена була старанно приховувати ту участь... Втім, так зване соціальне походження Ліди Клепачівської-Фещенко, дочки священика й дружини священика, не залишало, за політичного режиму, який встановився в Україні, навіть надії на успішнішу кар’єру...

На фото: Марія Клепачівська з Юрчиком Чопівським-мол., 1949 р.

ІНТЕРНЕТ-ОГЛЯД

Блукаючи нетрями переважно чужомовного Інтернету — за останніми даними, наведеними у звіті Світового банку, навіть в українському сегменті є лише 14 % україномовних сайтів — можна натрапити на дуже цікаві та змістовні ресурси. Деякі поповнюються регулярно, якісь зроблені раз і назавжди й не поновлюються до чергового заохочення чи появи натхнення. У цьому короткому огляді хочу зупинитися на деяких просвітянських чи біляпросвітянських ресурсах Мережі.

Інтернет-версія освітнього польського журналу "Рідна мова" <http://www.ridnawowa.prv.pl> має три мовні варіанти, і в українському — такі розділи: "Мова і література", "Публіцистика", "Психологія", "Історія", "Бібліотека", "Документи та історичні джерела", "Просвіта для демократії", "Лінки" різного наповнення, але ми, користувачі, сподіваємося на появу й архівних номерів, і нових матеріалів у бібліотеці.

Сайт Миколаївської "Молодої Просвіти" <http://www.arkas-prosvita.iatp.org.ua/> є стильним, містить дуже вартісну інформацію, але, на жаль, не оновлюється. Газета "Аркасівська вулиця", яка є дуже цікавою для просвітян, теж представлена лише старими числами. Шкода, що, задекларувавши прекрасні принципи й мету, подальшої роботи не ведуть.

Надбав нещодавно сайт із назвою "Народний Дім "Просвіта" м. Хмельницький" <http://www.prosvita.km.ua/>

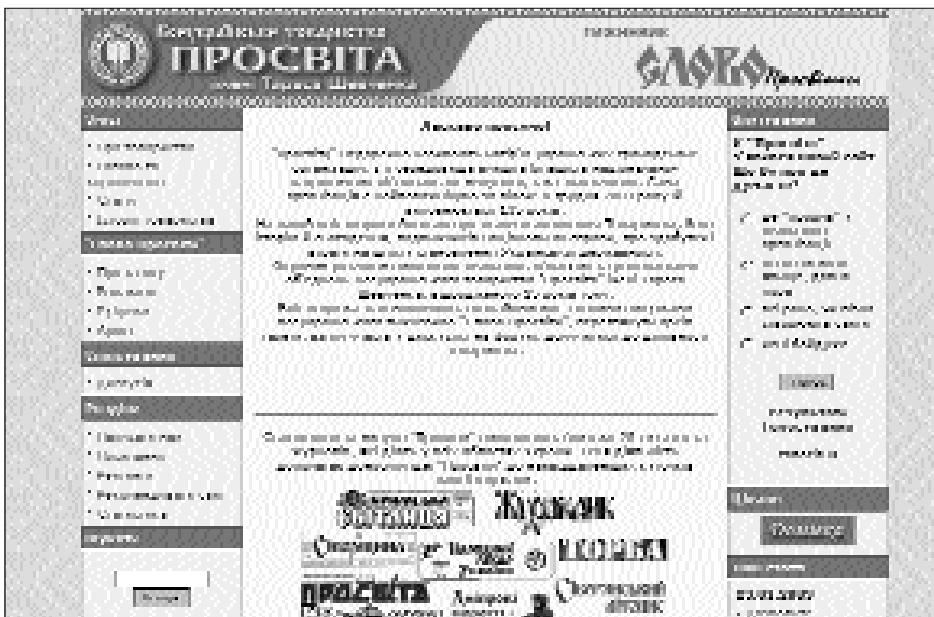
"Народний Дім! Які святі слова!

В Хмельницькому — іди в Народний Дім!

Тут України слава ожи-

ва..." — вітає їх Іван Драч. Гарне вступне слово. А далі — невеличке розгалуження розділів, яке, на жаль, має наповнення лише в розділі "Комітет поріднених міст". "Просвіта" має аж два(!) матеріали в розділі "Читальня", порожні "Новини", "Ми співпрацюємо", "Заходи". Можливо, сайт тільки створений, але здогадатися важко.

У стадії розвитку знаходиться нещодавно оновлений сайт ВУТ "Просвіта" <http://prosvita.com.ua/>. Розміщені передне слово, відомості про керівництво, історію товариства. Найціннішими є наявність статей газети. Важливим резервом є поява розділу "Архів газети", щоб відвідувачі змогли ознайомитися із по-

ПОДОРОЖ ПРОСВІТЯНСЬКИМИ САЙТАМИ

передніми номерами. Паперової версії це не компенсує, але ж найбільш вартісні матеріали елітної автурської газети повинні бути присутні і в Інтернеті. Розділ "Каталог ресурсів", очевидно, треба поповнювати вручну, зібравши освітянські та просвітянські посилання, а не сподіватися на відвідувачів. Навігація може бути зручнішою.

Найбільшувтіху отримав од появи сучасного дизайну та серйозного наповнення сайту Полтавської обласної організації "Просвіти" <http://www.prosvita.poltava.ua/>. Непересічні матеріали місцевої та всеукраїнської тематики піднімають цінність сайту. Маю поки що єдине зауваження до авторів: почав формуватися каталог веб-лінків, який на жаль, не має розділу "ЗМІ" чи "Преса" — довелося сайт газети "Кримська Світлиця"

<http://svitlysia.crimea.ua> розмістити в "Різне".

Цей ресурс у каталогах описується як "Всеукраїнська громадсько-політична та літературна газета. Надзвичайний і Повноважний представник українства в Кримській українській автономії. Захист культурних, мовних та релігійних прав українців Криму". Як писав редактор газети Віктор Качула у вступному слові, "сайт "проріс" на ентузіазмі "світличан" та завдяки грантовій підтримці Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні та благодійній допомозі Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці, Фондації ім. Івана Багряного (м. Арлінгтон) та Комітету сприяння українській демократичній пресі з Детройта. Власне, про якість сайту, крім фактичного його вигляду й наповнення свідчать записи в гостьовій книзі.

Хочеться також не обійти увагою старання індивідуальних ентузіастів.

Сайт незалежної української думки міста Січеслава (Дніпропетровська) <http://sichoslav.50g.com/> є новим ресурсом і, на мій погляд, перспективним, бо заявлено про те, що його "зроблено на підтримку українських патріотів". Розміщена важлива згадка про те, що "1918 року Урядом Української Народної Республіки було ухвалено рішення про надання місту Катеринославу імені Січеслава, себто міста Січової, козацької слави". Підтримую впевненість автора, який підписався Махум Dzhmil, що "час працює на нас і ми працюємо на час". Важливою є декларація про те, що "Січеслав" є позапартійним, незалежним проектом.

Адреса сайту "Огні" <http://www.geocities.com>

/dnistrove/ перетворилася в основному на каталог, який має посилання на "Домівку" <http://domivka.net/> та банери інших українських інтелектуальних та патріотичних ресурсів Мережі.

Програмно та дизайново вишарпений ресурс "Домівка" — персональна сторінка молодого політолога Богдана Гдаля — має непогане відвідування і, не можу не погодитися із відгуком, підписаним автором "Дзвінка": "Класний дизайн, дуже приємний, сайт дає багато можливостей для спілкування, отримання інформації — просто супер!". Отже, "Домівка" є, тепер її слід заселити інформацією та розширити спілкування, щоб вона не залишалася кімнаткою для кількох ентузіастів. Власне, інтеактивність і є заявлена мета сайту.

Три роки тому в "Слові

Просвіти" було надруковано замітку про появу в Мережі сторінки "Українське життя в Севастополі" <http://ukrlife.org> із інформацією про українські організації міста, бібліотекою, галереєю. З того часу обсяг сайту збільшився з 6 до 57 Мегабайтів — майже вдвісттеро. Особливу цінність становить розділ "Бібліотека" <http://ukrlife.org/main/library.html>, де розміщено непересічні тексти, які є загальнонаціональною вартістю і поширення яких є необхідною справою.

...Якось ішов севастопольською вулицею і почув, як маленький севастополець учив свою маму: "А знаєш, як буде "спасибо" по-українски? "ДЯКУЮ!" Наші діти — майбутні громадяни України. Всі ми плекаємо надію, що жити їм буде краще, що вони будуть розумнішими за нас і все робимо задля того. Раджу батькам більше уваги приділяти дитячому дозвіллі і допомагати їм оволодівати корисним і розумним спілкуванням із комп'ютером, зокрема, блукаючи нетрями Інтернету, заглянути з сім'єю на унікальний дитячий україномовний ресурс "Весела Абетка" <http://abetka.ukrlife.org/> Він містить велику кількість абеток, казок, притч, віршів, пізнавальних текстів у розділі "Читанка", приказок, усмішок, загадок, ігор, скоромовок, лічилок. Зі вдячними відгуками відвідувачів можна ознайомитися у гостьовій книзі.

З радістю чекаю на появу нових просвітянських ресурсів.

● **Микола ВЛАДИМІРСКИЙ**
засновник сайту в Інтернеті "Українське життя в Севастополі" <http://ukrlife.org>

ПОГЛЯД

Київ — перше місто України — урочисто й радісно відзначив День Європи. Велелюдно було 17 травня на Європейській площі, над якою гордо майоріли два прапори — синьо-жовтий український та голубий Європейського Союзу, а в небо злетіли тисячі кульок із дванадцятьма зірками — символами країн членів ЄС. А розпочалося святкове дійство знаменитою дев'ятою симфонією "До радості" Людвіга ван Бетховена, яка є гімном об'єднаної Європи. Потім зі сцени, прикрашеної знаменами 17 країн, киян і гостей міста з Днем Європи в Україні привітали міністр закордонних справ Анатолій Зленко, Київський міський голова Олександр Омельченко, голова Представництва Європейської комісії в нашій державі Норбер Жустен.

У розмаїтому святковому концерті взяли участь відомі гурти й солісти з Болгарії, Фінляндії, Німеччини, Великобританії та інших країн спільноти. Україну репрезентували співаки Таїсія Повалій та Олександр Пономарьов. А в цей час у Європейському містечку, яке розмістилось у наметах від Європейської площі до майдану Незалежності, відбувалися цікаві конкурси, розваги, вікторини. Тут представники 17 країн знайомили учасників свята з роботою посольств, консульств та представництв, яких сьогодні в Києві понад 70.

— **Пане Норбере, День Європи — це святкування дня народження Євросоюзу. Чому відзначаємо ми його 17-го**

НОРБЕР ЖУСТЕН:
«УКРАЇНА ПІД ЄВРОПЕЙСЬКИМ НЕБОМ»

травня?

— В Євросоюзі цей день називають Днем Шумана — на честь Роберта Шумана, тогочасного міністра закордонних справ Франції, який 9-го травня 1950-го року виголосив промову, що заклала основи для першого європейського об'єднання — Європейського співтовариства вугілля та сталі. ЄСВС у свою чергу стало прообразом нинішнього Європейського Союзу. Оскільки 9-го травня не дуже зручно святкувати День Європи в Україні, ми вирішили провести наші святкові заходи 17 травня. До речі, День Європи відтепер, відповідно до Указу Президента України Леоніда Кучми святкуватиметься третьої суботи травня. Отже, Україна під європейським небом.

Я очолюю представництво

Європейської комісії в Україні трохи більше від півтора року й дуже радий від того, що мені випала така велика честь працювати тут. А Представництво ЄК було відкрито в Києві майже 10 років тому. Воно має статус дипломатичної місії та офіційно представляє ЄК в Україні. Представництво здійснює керівництво виконанням Угоди про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною, яку було ратифіковано в березні 1998 року та

яка є основним документом, що регламентує стосунки між ЄС та Україною.

— **У чому полягає значущість Дня Європи?**

— День Європи став символом миру та союзу. Перша половина ХХ століття побачила Європу зруйновану, спустошену, розділену двома світовими війнами, де Німеччина та Франція ворували між собою, де були втрачені мільйони людських життів і знищено економіку. ЄС є прямим результатом цих подій, і друга половина ХХ століття стала свідком не тільки мирного співіснування колишніх ворогів, але й утворення економічного та політичного співтовариства, яке на сьогодні стало моделлю мирної та успішної регіональної інтеграції.

Із прийняттям нових десяти

країн у члени ЄС, із їхніми власними мовами, традиціями та специфічними національними інтересами, ЄС не тільки збільшить власні розміри, а ще й стане більш багатограним і складним.

— **Окрім уникнення війни, чого ще досяг ЄС?**

— Ми дуже прагнемо утворення Єдиного ринку, який дозволяє товарам, людям, послугам та капіталом вільно пересуватися в єдиному економічному просторі без кордонів, що нараховує май-

же 500 мільйонів людей. Впровадження спільної валюти євро стало політичним, економічним та технічним досягненням, рівного якому немає в сучасній історії. Політичні лідери ЄС і України неодноразово підтверджували бажання розвитку тісніших стосунків і співробітництва між ЄС та Україною на засадах загальних цінностей. Вони підтвердили спільне бажання і надалі посилювати наше стратегічне партнерство, спрямоване на розвиток стабільності й процвітання в Європі, а також зміцнення демократії, поваги до прав людини, головування закону та ринкової економіки.

У нещодавньому посланні "Розширена Європа" Європейська комісія висловила власну точку зору з приводу того, що не-

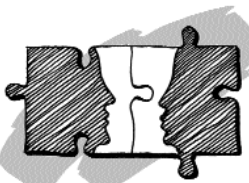
обхідно докласти більше зусиль для підвищення рівня взаєморозуміння. І така подія, як День Європи в Україні, безумовно, зробить значний внесок для досягнення цієї мети.

— **Які в нас загальні цінності?**

— Як ви знаєте, Європа — це велика суміш людей різних національностей, традицій і культур. Словом, розмаїття. Досвід ЄС засвідчує, що саме підкреслення та відзначення тих зв'язків, що нас поєднують, а не акцентування уваги на розбіжностях, що існують, сприяє прогресу. Для нас головним є демократія та соціально-економічний розвиток, і це повинно відбиватися в контексті нашої поваги до розмаїття, до наших традицій, нашого спадку. Ми сподіваємося, що українці поділяють наші погляди на такі цінності.

— **Ви маєте наміри повторити ці заходи в наступному році?**

— Це залежатиме від реакції самих українців. Поки що ми отримуємо справді серйозну підтримку як із офіційних джерел, Київська міська держадміністрація, урядові кола і т. д., а також із боку наших партнерів і спонсорів. Зараз нам дуже важливо побачити сприйняття цієї події людьми, чия присутність зможе зробити її справжнім святом. І насамкінець хочу зазначити, що зберігаючи особливі цінності, традиції та мови, громадяни Європи повинні відчувати себе вільно в європейському "домі", який за рішенням саміт лідерів ЄС у Мілані святкує свій день — День Європи — з

АНТИМІФ

Ті, хто досконало вивчає історію нашої держави, знає, що окрім українсько-російської угоди 1654 р. гетьман Богдан Хмельницький під час свого правління уклав такі міжнародні угоди: з кримським ханом Іслам-Гіреєм — у 1648 р.; з польським королем Яном Казимиром — у 1649 та 1651 рр.; із султаном Мегмедом IV — у 1653 і, очевидно, давським гетьманом — у 1650 р. Воюючи Християном, угорським — в 1656 р. з султаном Фрідріхом II — в 1656 р.; з Карлом X Габсбургом. Його наступники, сучасні гетьмани, президенти держави — І. Хмельницький, І. Брюхович, І. Самойлович також підписували договори з Польщею, Швецією, Росією, Туреччиною, Кримом та іншими країнами.

Ще сто років тому, в далекому 1903 р., один із найбільш визначних українських мислителів Михайло Грушевський усупереч ідеологічній машині Російської імперії в своїй невеличкій статті “250 літ”, що була написана до часопису “Ruthenische Revue”, так схарактеризував міжнародну діяльність гетьмана Богдана Хмельницького перед та після 1654 р.: “Він веде переговори з Турцією, Московією, Волощиною, Семигородом, Швецією, стараючися всякими способами втягнути їх у свою війну з Польщею і залізним перснем здушити її. Ся моментальна ціль стоїть перед його очима, і він лише завтрашньому дню журитися завтрашніми справами”. Отже, згідно з його влучними словами, події тристап’ятдесятирічної давнини, що відбувалися під час січневої Генеральної (козацької) ради в Переяславі та лютнево-березневих переговорів українських дипломатів у Москві, можна сприймати лише як певний етап у зовнішній політиці гетьманського уряду на шляху до творення незалежної від тогочасної Польщі ранньомодерної Української держави.

Чому впродовж XX ст. українці призабули цей та інший доробок Грушевського, який є актуальним і на сьогоднішній день? Чому більшість освічених громадян (в т. ч. і найвищих держурядовців) сучасної України так і не прониклися думкою про те, що “возз’єднаний” міф про Переяслав був нав’язаний нам іззовні? Адже про це зараз можна прочитати в перевиданих працях таких відомих істориків минулих років як В. Липинський, С. Рудницький, Д. Дорошенко, Н. Полонська-Василенко, І. Крип’якевич, Б. Крупницький, І. Лисяк-Рудницький, О. Оглоблин. Про це пишуть і сучасні вчені Д. Наливайко, В. Степанков, З. Когут, О. Субтельний, Я. Дашкевич, В. Смолій, Ю. Мицик, В. Шевчук, В. Сергійчук та інші.

Однак їхні книги почали видаватися лише з 1990-х років, із ними можна ознайомитися лише в провідних бібліотеках — вони виходять невеликим накладом, їх немає на прилавках книжкових магазинів. Майже відсутня популярна література з даної проблематики. Таким чином можна зробити невтішний висновок: десятиріччя незалежності — замалий час

В 2004 РОКУ: КУЛЬТУРА ПІД НАЗВОЮ «УКРАЇНА»

Логіка прийняття Указу Президента України “Про відзначення 350-річчя Переяславської козацької ради 1654 року” нагадала нам події піввікової давнини, коли провідники Комуністичної партії ухвалили “єдиноправильне рішення” щодо т. зв. “возз’єднання”. Сподіваємося, що цього року вийде й Указ “Про відзначення 350-річчя налагодження стосунків із Туреччиною”. Адже в 1653 р. гетьман Б. Хмельницький оголосив себе підданим Османської імперії. У 2008 р., можливо, побачимо Указ “Про відзначення 350-річчя Гадяцької козацької ради 1658 року”, де б наголошувалося на історичному значенні союзу з іншим братнім слов’янським народом — поляками...

для відтворення в масовій свідомості українського народу правдивої картини своєї минувшини.

Натомість, як і століття тому, нашу історію продовжують писати (чи то пак — переписувати на свій лад та нав’язувати свої історіографічні схеми) в одній із сусідніх північно-східних країн, а саме в Російській Федерації. Щоб зрозуміти це, варто ознайомитися з виданнями, які представлені, наприклад, на книжковому ринку “Петрівка” чи в магазинах “Буква” та “Квадрат”. У московських та санкт-петербурзьких багатотиражних і чудово оформлених виданнях, що продаються в столиці суверенної Української держави, можемо прочитати і про “україне” походження українців та їхню “хохлацько-сепаратистсько-зрадницьку” натуру; і про “героїзм” Петра I та Меншикова, які свого часу вщент вирізували жителів багатьох міст і сіл України та катували українських гетьманів; і про “реформаторство” та “любов до козаків” Катерини II, яка наказала знищити Гетьманщину та Запорозьку Січ; і про того ж Богдана Хмельницького, який начебто тільки те й робив, що думав, аби замість чоботів одягнути своєму народові “лапті”. Одним словом, до економічного зашморгу та політичного поротекторату маємо ще й духовно-культурне засилля сусідньої держави та її інституціональної й імперської (в основно-

му) за своєю сутністю науки й культури. Про це свідчать і дії окремих наших державних і політичних діячів, які продовжують жити на хуторі під назвою “Україна” та, про всяк випадок, тримають під подушкою вказівний знак “Малоросія”. Та Бог їм суддя...

Відомо, що на Генеральній раді 1654 р. в Переяславі не приймалася жодна угода. У результаті тогорічних лютнево-березневих переговорів між Україною та Росією виникли два документи — 23 пункти-“статті”, які послав Б. Хмельницький до Москви, і які мали лягти в основу майбутнього договору, та 11 пунктів-“статей”, які прислав до Чигирини московський цар Олексій Михайлович. Лише окремі з цих “статей” (їх називають ще “Березневими”) були виконані впродовж наступних років. За твердженням багатьох істориків, ні українська, ні російська сторони не дотримувалися досягнутих домовленостей, а отже можна говорити лише про номінальний царський протекторат над Українською державою. До речі, водночас Хмельницький, не соромлячись, визнавав над собою зверхність турецького султана, угорського князя та шведського короля. Отже він “лякав” одного монарха іншим та намагався протиставити один одному тогочасних династичних володарів задля здобуття незалежності для України, або ж як тоді говорили —

“удільності” створеної козацької держави. Незадовго до своєї смерті влітку 1657 р. козацький “президент” заявив московським послам, що відступиться від “царської руки” та сказав, що піддався Олексію Михайловичу не для того, “щоб робити все, що він скаже”.

Всі ознаки Гетьманської держави до 1764 р. були поступово й підступно поглинуті російським самодержавством — знищено національну адміністрацію, податкову й митну систему, козацьке військо, дипломатичну службу. З 1686 р. Московському патріархату підпорядковується Українська Церква, за Петра I викорінюється національна культура й освіта. З середини XVIII ст. вводяться заборони на спілкування українською

мовою. Катерина II видає указ, щоб українці та українки обов’язково одружувалися чи виходили заміж за представників російської нації. У 1775 р. спецчастинами російської армії проводиться, як тепер модно говорити, “зачистка” Запорозької Січі. При цьому Росія завжди казуїстично посилалася на “Переяслав 1654 року”. Зважаючи на всі ці факти, запитаємо — то що ж тоді ми будемо “святкувати” у січні 2004 року?!

Мабуть, усе ж таки потрібно відзначати річницю багаторічної боротьби українських інтелектуалів із нав’язуванням Україні ззовні імперським міфом про “вікопомне” значення січневої ради в Переяславі. Початок цьому міфу поклав видрукований окремою книжкою на замовлення російської влади текст Переяславської угоди 1659 р. гетьмана Юрія Хмельницького з царем Олексієм Михайловичем, який мав підміняти домовленості 1654 р. й перетворити козацьку державу на свою провінцію. Уже тоді “чомусь” не було віднайдено оригінального тексту “Березневих статей” Б. Хмельницького. Вже тоді козацька старшина рішуче виступила проти фальшування правдивої історії українсько-російських відносин, наслідком чого стало повернення молодшого сина Богдана під зверхність польського короля. Так розпочалися довголітні процеси творення міфу про Переяс-

лав 1654 р. — з одного боку, та боротьби з ним — із іншого. У XIX ст., виконуючи “держзамовлення” царату, такі російські історики як Карамзін, Ключевський, Соловйов, Погodin та інші надали остаточно оформлення штучній ідеї повернення у 1654 р. до “неделімої коліски” українського народу. Нового забарвлення ці процеси набули з постановою на “уламах” Російської імперії Союзу Радянських Соціалістичних Республік, який у відношенні до України та її народу не тільки перейняв тактику царських урядів, але й удосконалив її методами винищення українців шляхом “голодоморів”, “розкуркулювання”, “гулагів” та фізичного й духовного розстрілу національної еліти — вчених, освітян, митців, лікарів, політиків. На першій Всесоюзній конференції істориків-марксистів у Москві (січень 1929 р.) українська історична наука була визнана за “націоналістичну”, зазнала арешту й переслідувань майже всі українські історики (в тому числі й М. Грушевський), було заборонено друкувати твори В. Антоновича, М. Костомарова, М. Драгоманова, П. Куліша, М. Максимовича й багатьох інших істориків-“націоналістів”. У 1947 р. за ініціативи Л. Кагановича весь колектив Інституту історії України Академії наук УРСР було звинувачено в “буржуазному націоналізмі”. Наслідки зрозумілі...

До 1954 р. істориками-“марксистами” була випрацювана єдина ідеологічна схема відображення українсько-російських відносин ранньомодерного часу, яка ввійшла до всіх наукових книг і підручників та знайшла своє відображення у схвалених Центральним Комітетом Комуністичної партії Радянського Союзу “Тезах про 300-річчя возз’єднання України з Росією 1654-1954 рр.”, де говорилося про Переяславську раду як про начебто “закономірний результат історії двох слов’янських народів”. Щонайменша спроба вийти за межі партійних положень, або ж їхнє критичне переосмислення суворо каралися за допомогою різних методів, серед яких найлегшим покаранням було звільнення з роботи того вченого, який насмілювався виступити проти. Внаслідок цього, як стверджують академіки В. Смолій та В. Степанков в історіографії “сформувався ряд історичних міфів, які справляли і продовжують справляти серйозний вплив на суспільну свідомість не лише української, але й російської громадськості”.

Очевидно, саме це вплинуло на процес прийняття відомого Указу. Більшість із нас (а не лише державні чиновники) все ще залишаються занадто “совковими” й не можуть позбутися набридливих багатовікових міфів. На жаль, ми продовжуємо жити на хуторі з милозвучною назвою “Україна” й знайомитися з реміксами імперсько-комуністичного минулого. Однак боротьба з ними триває. На часі нове покоління української політичної нації, яке, сподіваємося, вже позбудеться рабської психології і, спираючись на багатовікові народні традиції, відродить минулу славу Гетьманської України та доведе всьому світові (але насамперед — собі), що “ми, браття, козацького роду”!

Тарас ЧУХЛІБ,
кандидат історичних наук

На фото: Тарас Чухліб на “Переяславській” конференції.

Фото О. Кутлахметова

Український борщ кращий, ніж російські “щі”

В СВОЇЙ ХАТІ СВОЯ І ПРАВДА, І СИЛА, І ВОЛЯ

*Борітеся, поборете,
Вам Бог помагає.*

І словом, і ділом утверджує “Просвіта” ось уже впродовж 135-ти років цю Кобзареву заповідь.

Його програмовий заповіт — відстоювати себе, своє слово, свою землю, свою культуру, свою родину, свою Україну.

Ми свідомі нагальності соціальних українських проблем, але наше основне завдання — захист духовної основи українського народу.

Незважаючи на жодні гальма, “Просвіта” й інші громадські патріотичні організації прагнуть бути взірцем у ставленні до святих, духовної спадщини, заповітів Тараса Шевченка.

Ось чому вирушили просвітяни 22 травня у Канів на Тарасову гору.

За дорученням ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка я вручив найвищі нагороди “Просвіти” —

медаль “Будівничий України” письменникові, лауреатові Національної премії ім. Тараса Шевченка Василеві Захарченку, а також відповідальному секретареві Черкаської обласної організації “Просвіта”, громадському діячу Михайлу Вакуленку.

Вони відзначені Центральним правлінням ВУТ “Просвіти” ім. Тараса Шевченка за вагомий особистий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави.

Голова Фонду ім. Тараса Шевченка Людмила Красицька вручила Анатолієві Погрібному премію за активну публіцистичну роботу в обороні українського слова.

На урочистостях ушанування пам'яті Тараса Шевченка виступили народні депутати України: Іван Драч, Лілія Григорович, Володимир Стретович, В'ячеслав Кириленко, Оксана Білозір та ін-

ші. Вони говорили про пекучі проблеми сьогодення. Особливо акцентувалась увага на факті ратифікації Верховною Радою України Європейської Хартії регіональних мов (або мов меншин), що є руйнівним ударом по українській мові.

В урочистостях брав участь ансамбль “Берегиня” (художній керівник — член Центрального правління “Просвіти”, народний артист України Микола Буравський).

Я не вперше в Каневі, — пам'ятаю 1991 рік, коли нас, просвітян і рухівців, патріотів, влада з допомогою міліції не допускала до могили Тараса. Минуло 12 років. І мені пригадался той день особливо чітко, бо і нині нас зустріли надто насторожено. Це було яскраво видно з дій дирекції Національного заповідника, працівники якого зробили все можливе, щоб вшанування проходило лише у формі спілкування. Що ж, ми завжди спілкувалися з

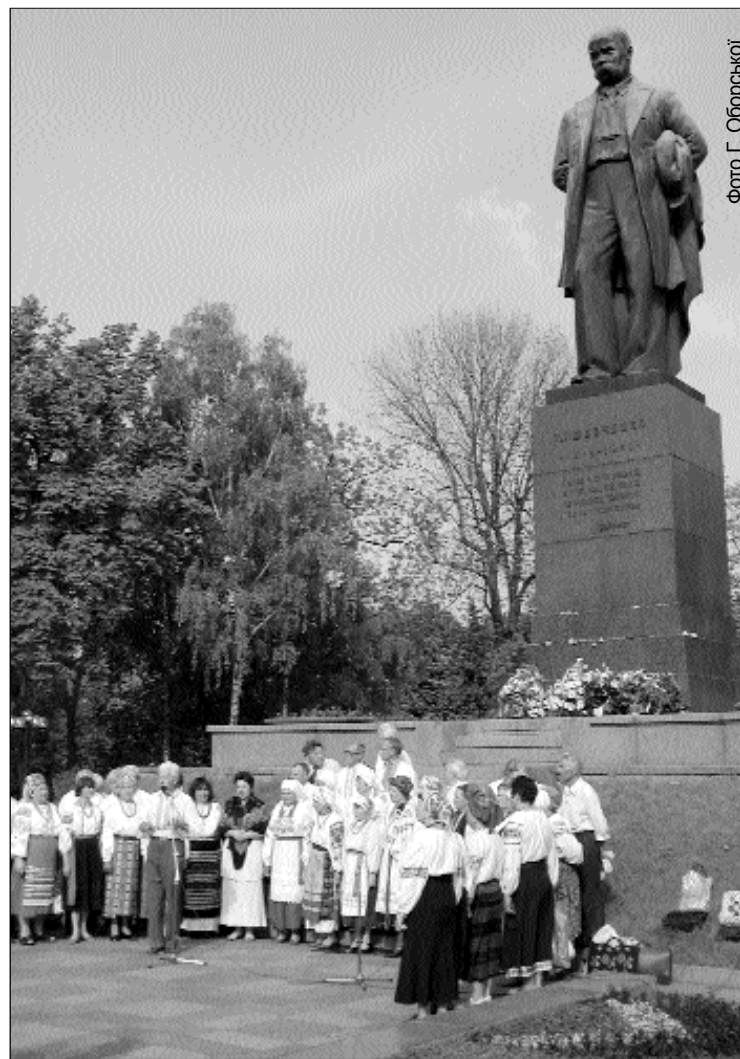

Фото Г. Оберської

Хор “Гомін” виступає на просвітянському мітингу в Києві 22 травня 2003 року

ВШАНУВАННЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ НА ЛУГАНЩИНІ

22 травня 2003 р. українська патріотична громадськість Луганської області урочисто відзначила 142-і роковини перепоховання пророка українського народу Тараса Шевченка.

У цей день з ініціативи просвітянських осередків у навчальних закладах та установах культури відбулися урочисті збори та мітинги, на яких присутні хвилиною мовчання, поезіями та піснями вшанували пам'ять великого Генія. У виступах та промовах червоною лінією проходила думка, що Тарас Шевченко — це символ незнищенності України, її екзистенційне єство, вершина, на яку ми маємо постійно рівнятися.

Особливо масовим, яскравим і феєричним було свято цього року в Луганську, чи не вперше за часів Незалежності. Тим паче, що цього ж дня виповнилося п'ять років від дня відкриття величного монумента Тарасу — першому на крайньому сході України. Тож не випадково, що в урочистостях брав участь його творець — лауреат Шевченківської премії скульптор І. М. Чумак.

З ініціативи обласного об'єднання “Просвіта” (голова — Володимир Семистяга), обласного братства шанувальників творчості Тараса Шевченка (голова — народний депутат України Володимир Калашников), обласної організації Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Ващенко (голова — Дора Тимошевська) та безпосередньої участі Управління освіти облдержадміністрації на майдані біля пам'ятника Тарасу Шевченку під гаслами “За відродження, збереження і розвиток української мови” було проведено огляд дитячих художніх колективів.

Напередодні свята в області відбулися збори активістів гуртків плекання рідної мови, що діють на Луганщині. На них були обрані делегати Першого обласного з'їзду гуртків плекання рідної мови. Яскраві барви українських національних костюмів делегатів осяяли собою поезії, пісні та запальні танці біля монументу Шевченка, що викликало бурю аплодисментів присутніх.

Читання поезій Кобзаря змусило задуматися і думати про майбутнє України.

Закінчилося свято на майдані величною хореографічною постановкою “Молитва за Україну”, після чого і розпочав свою роботу Перший обласний з'їзд гуртків плекання рідної мови.

Естафету від молоді в обласному центрі перейняло Луганське міське об'єднання ВУТ “Просвіта” (голова — Юрій Кисельов), яке організувало творчий вечір відомого українського поета Івана Низового “І Тарасовим словом народ мій прозрів”. Вечір викликав значний інтерес шанувальників українського слова та поезії, що своїм духом і змістом продовжує славні шевченківські традиції. Бути вірним заповітам Великого Кобзаря — ось провідний мотив поетичного виступу званого земляка-патріота.

У ході вечора голова Луганського обласного осередку НСПУ Олекса Неживий передав книги іншого відомого земляка — лауреата Шевченківської премії Івана Світличного з автографами його дружини — Леоніди Світличної, яка нещодавно відійшла у вічність, бібліотеці україністики культурно-просвітницького українсько-канадського центру “Відродження”.

Завершилися урочистості словом Шевченкового “Заповіту” та покладанням квітів до пам'ятника Кобзареві.

На жаль, як це було і в минулі часи, як і скрізь по Україні, місцеві чиновники так і не знайшли часу та волі відзначити Шевченків день хоча б покладанням квітів до його монументу.

● **Володимир СЕМИСТЯГА**, голова Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

І. М. ЧУМАК, відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

АПОСТОЛ ПРАВДИ І ЛЮБОВІ

Повертаючись із заслання в грудні 1857 р. Т. Шевченко в Нижньому Новгороді написав поему “Неофіти”. Вона про новонавернених апостолом Петром у християнство римських поган. З цієї поеми, а точніше з “Москалевої криниці”, написаної на пірроку раніше, починається новий, останній період творчості поета.

На мою думку, в цьому творі сконцентрований геній Шевченкового духу, його кредо як людини, як християнина.

“Молюся, братіє! Молюсь / За ката лютого...”

Дехто обуриться: як так молилися? Треба “громою обух стати”. Але скільки разів у нашій історії після різанини наставляв рай? Око за око, зуб за зуб — дохристиянські часи. На жаль, вони ще не закінчилися.

“Любіть ворогів своїх... Коли бо ви любите тих, хто вас любить, то яку нагороду ви маєте?” (Єв. від Матвія. 5:44-46). Молитва Богів, а не катів. Любити ворогів — це значить бажати їм добра, бажати, щоб стали вільними від гріха, щоб жили в Законі Божому. Бог не хоче смерті грішників. І ми цього повинні хотіти. Наша молитва, особливо молитва праведних, допоможе їм стати синами Божими. І — нам.

“Перед гординою його, брати мої, не поклоніться”.

Хочу наголосити, що в наш час Шевченко не менш актуальний, ніж колись. Тому “дядьки отечества чужого” й плекають всяку бузину та нікчемних каревиних на нашому літературному городі. Кісткою їм упоперек горла Тарас, хоч про людське око із квітами пихато виступають до його пам'ятників у безрезневі дні.

Хилимось, як і хилились, перед гординою його, тобто ката, і ми, посполиті, і так звана еліта. “Кати катів”, “раби рабів” — називає цих людей Шевченко.

У поета є чудовий вірш, написаний на заслання 1850 року. “Мені здається, я не знаю, / А люде справді не вмирають, / А перелізе ще живе / В свиню або цю, та й живе, / Купається собі в калюжі, / Мов перш купалося в гріхах.” Ось так посадив Тарас у саж і нас грішних,

і нашу еліту за те, що неправді поклонялись і поклоняємось, що купаємось у гріхах.

Творець дав нам повну волю. Але вона можлива лише в рамках закону — Закону Божого, чи суспільного. Якщо порушник закону державного часто, особливо в нас, ще уникає покарання, то перед Богом не сховаєшся, не відкупишся.

Запитую: в чому наша провина, за що гине Україна. Запитає Шевченко: “За що тебе Господь кара?” І дає відповідь: “Довго довготерпеливий / Дивився мовчки на твою, / Гріховну твою утробу / І рек во гніві: — Потреблю / Твою красу, твою оздобу, / Сама розпнешся. Во злобі / Сини твої тебе уб'ють.” (“Осія. Глава XIV”.)

Образ Шевченкової Катерини із однойменної поеми для мене — це образ довірливої, нерозумної, що сама себе занепастила, України. Україна в мене асоціюється не лише з образом Катерини, а й із Титарівною-Немирівною, що колише московцями, виглядаючи москаля з походу. Колише та виглядає, бо гордувала своїми людьми. І мовою, і звичаями.

За втрачену волю наш гріх. І за закопаний талант, що дав нам Господь. І не один. А ми, ледачі та хвалки, не примножили їх, а закопали. Занежали не лише волю, а й мудрість. Втратили красу, любов, здатність бути творцями, адже творцем може бути лише вільна людина чи вільний народ. Споживали і знищенниками ми стали. Тільки дай, Боже, дай! Україно, дай! Батьку, дай! Немає — “на”. На тобі, Боже, мою любов; на тобі, Україно, тепло сердець наших і працю рук; на тобі, сину, добре виховання; нате вам, тату й мамо, спокійну старість.

Ми стали невольниками наявних і бажаних матеріальних благ і творцями зла. Не маючи духовного, втрачаємо все. “Он яке твориться / На сім світі! Яка правда / У людей, мій сину. / Таке й досі, я думаю, / В нас на Україні. / Та другої і не буде / В невольниках людях.” (“Москалева Криниця”). “Раби рабів”.

“Якщо хочеш бути вільним — не позбавляй нікого волі”, — твердить народна мудрість.

Злодій — це той, хто порушив 8-у Заповідь. І немає значення, що він украв: шматок хліба, волю ближнього, позбавив когось мови чи рідної землі. Він — злодій.

Не допомагаймо злодію, катові, поневолювачу, ворогові своїми прокльонами та ненавистю. Не допомагаймо і своєю байдужістю, пасивністю. Не схилиймося ні перед ким, окрім Бога. “Не встиг москвин прийти на нашу землю, як Дмитро став Дімою, а Катря — Катюшею. Сказав окупант, що звертатися до матері на “ви” — це дикість, і ми вже кажемо їй не лише “ти”, а й “таку твою матір...”

Любімо своє так, як любив Шевченко. Загородимо дорогу злу молитвою, добром, милосердям, добрим словом. Повернімо собі гідність, мудрість, справедливість, мужність, стриманість, цнотливість і Любов.

“Уже внучата зачалися”. Але щоб стали Христовими воїнами, вони повинні зачатися у праведності й рости у святості. “А от коріння тихо, любо зелені паростки ростуть, і виростуть” (“Бували війни...”). “Не месники внучата тії”: “Помста належить мені”, — каже Господь (До римлян. 12:19). “І без огня, і без ножа стратеги Божі воспрянуть. І тьми і тисячі поганих перед святими побіжать.” Ці рядки із “Неофітів” перегукуються з рядками з вірша “Бували війни...”: “І без сокири аж зареве, козак безверхий упаде, розтрощить трон, порве порфиру...”. “Козак безверхий”, бо немає Україна національної політичної еліти. Омела обсіла крону. А тоді “на оновленій землі врага не буде супостата, а буде син і буде мати. І будуть люде на землі!”

Часто Шевченка називають Пророком. Пророки — це Старий Заповіт. Господь послав нам апостола, щоб виконав ту ж місію, що св. Петро в Римі. Щоб навірнув нас, охрещених 1000 років тому, до християнства, щоб нагадав нам Христову заповідь Любові. Бо тільки в Любові — Правда. Цього навчив мене Тарас.

● **Віра ГОДЯК**, Львівська обл.

Нестоличним поетом бути важко. Маргіналіз майже повсякчасно обходить критика в компліментарних рецензіях, визначаючи “обойми”, однаке це ті “об’єкти”, на яких можна друкувати безбоязно літфейлетони і т. д., — не приїде до Києва, не вчинить скандалу... Але ж і “на місцях” працює багато обдарованих людей, чия творчість потребує розголосу, часом широкого та загального.

Я хотів би сьогодні розглянути творчість досить-таки цікавої поетеси з Тернополя Ганни Костів-Гуски в, так би мовити, свідчіді двох її останніх книг “Страсна дорога” і “Цей тихий сум вечірнього вікна”. Вийшли вони в тернопільському видавництві “Джура” відповідно 2001 і 2002 року, — як на теперішні часи, задовільним накладом: по тисячі примірників кожна. Перша збірка має назву “Духовна лірика” — вона, головним чином, про Україну; друга — просто “Лірика” — інтимний щоденник ліричного героя, а ще в ній кілька поезій, любовних, звичайно; два вільних поезії з росіянки Юлії Друніної та один із білоруски Євгенії Ятшацької.

Перша книга відкривається переднім словом “Розгадати б вічні таємниці” відомого поета Михайла Шевченка, яка, на мій погляд, є ключем до пізнання палітри художньої системи обох цих зшитків, які природно являють синтетичну й композиційну єдність.

Збірка “Страсна дорога” структурно укладена з циклів: “Тернове поле”, “Зоря Полин”, “Давидові псалми”, “...Терновий вінець буде краший, ніж царська корона...”, “Імена”, “Знайде тут прихисток душа...”, “Святий вечір у батьківській хаті”, “Таїнство Йорданської води”, “Вільховецькі образки”. І хоч назви деяких циклів ніби віддаляють од магістральної проблеми, насправді і, здавалося б, чужі тематично горизонти проектується до України. Тему такої України, яку ми бачимо повсякдень, поетеса здебільшого розв’язує в формі чесних інвектив (с. 38):

*В Україні нема України.
На українських полях — бур’яни.
І нашість нової руїни,
І тупі безголові сини.
І сплюндровані звичай, й мова.
Мов наосліп — у двері, в світі...
І шляхетність зника гонорова,
І кому на землі цій цвісти?*

Ці слова продиктовані читачеві іменем людини мужньої, з громадянською відповідальністю за долю Батьківщини, яка знову в небезпеці. Шоправда, часом поетка збивається і на загальники типу (с. 35): “Із словом Тараса — правдивим і віщим, безсмертна ти будеш в віках!” Це вже наклад-

ні витрати недохудожності. І їх не компенсують навіть численні мотто з колег по перу Тетяни Майданович, Оксани Пахльовської, Павла Гірника, Наталки Нікуліної, Романа Лубківського, класиків Василя Стуса, Ліни Костенко, Дмитра Павличка...

Цикл “Давидові псалми” одразу викликає натяк на відомі авторитети. Та це, на щастя, тільки на перший погляд. У краших віршах Ганна Костів-Гуска не просто в параметрах своєї поетики прочитує канонічні тексти, а й проказує одкровення, співмірні болям сучасності. Як на мій погляд, краще це їй вдається у верлібрах (с. 58):

*Господи!
Світло Твого лица*

ПОЕТКА У СВИЧАДІ СВОГО ДВОКНИЖЖЯ

Ганна Костів-Гуска
ЦЕЙ ТИХИЙ СУМ
ВЕЧІРНЬОГО ВІКНА

*може спалити,
бо ми грішні перед Тобою.
Ми недостойні
навіть краєчком ока
глянути на Тебе.*

Зрештою, вірш цей художньо розв’язано таким чином, що логічно сприймається і дещо несподіване резюме: “Сонце може світити і лагідно”.

Ще краще подібне суміщення образних площин їй вдається у циклі “Імена”. Це справді зіркова гляда: Шашкевич, Шевчен-

ко, Леся Українка, Лепкий, Рильський, Стус та інші високі постаті аж до сучасників, які ще живуть у плоті, а не в бронзі. Художня реалізація задумів найповнішого довершення сягнула у вірші “Ніна Матвієнко” (с. 121):

*Цвітуть у січні цикламени,
горять вогнем на тлі вікна...
І вільно й легко так крізь мене
Пливе мелодія сумна.
Про що ви жінко? І для кого
Летить ваш голос у світі?
Кого ця пісня, мов дорога,
Покличе поле перейти.*

Її право, хочеться істинно порівняти січневий цикламен із Бергинею нашої пісні, яку не раз били морози долі, такі звичні для всіх нас, національно свідомих українців.

А тепер переходимо до любові, засвідченої у збірці “Цей тихий сум вечірнього вікна”. На погляд рецензента, інтимна та ще, може, сугестивна лірика належать до найбільш проблематичних різновидів усієї української поезії, причому на будь-якому етапі її розвитку. Інфантилізм і банальщина — вічні супутники переважної більшості написаних у нас поезій про сокроренне людське почуття.

Чи прагне долати такі й подібні їм труднощі Ганна Костів-Гуска? Так, і досить успішно. На відміну од попередньої, ця книга

не поділена на цикли — і правильно: любов — це один щасливий або нещасливий безконечний подих. Філософію кохання вона зображає не стільки в барвистих кольорах (вони, до речі, теж часті в книжці — А. Г.), як у діалектичних рефлексіях (с. 37):

*Люблю цей світ.
І цей забутий сад.
Що все частіше
в пам’ять забігає.*

Ще ти в нім є.

*Мене уже немає.
Згубилась стежка,
що веде назад.*

Подібна тема продовжена й у вірші “Загублені літа” (с. 48):

*І того я срібноцвітна!
Травень обліта.
Серед квітня, серед квітня
Не знайду літа.*

Саме в медитаційно прочитаних виявах почуттів і досягає поетеса успіхів. А от те, що відкриває збірку й мав би стати пертоном, подибуємо (с. 3):

*Ідкралася, як звір,
й перетворила світ.*

Фалеса. В оспівуванні вогню кохання досі неперевершеним залишається Володимир Маяковський: “Мама! Ваш сын прекрасно болен: у него пожар сердца!...” Як бачите, поет космічного розмаху це святе почуття конкретизував до масштабів серця, бо ж кохання — це явище дуже індивідуальне.

На чому Ганна Костів-Гуска недопрацює? Що особливо помітне у свідчіді її двокнижжя? Перш за все, дуже часто трапляється в неї скоропис — примітивне римуння. Якщо бракує техніки віршування, то вже краще вдатися подекуди до білого вірша чи верлібру, що й зроблено успішно в “Давидових псалмах”.

Галина Костів-Гуска — авторка доброго десятка книг — і відтак хотілося, щоб вона працювала сумлінніше й ретельніше.

Як можна підсумувати розгляд цих двох книг? Перед нами, звичайно, сформована поетка, з голосом визначної тональності, твори вона пише добірною мовою. Чи є в неї творчі труднощі? Так, є. Чи здоланні вони? Так, здоланні. Чи може ця поетеса мати ширший розголос? Може, хай тільки за це візьмуться тернопільські критики, яких там задосить. Бо тепер такі часи, що виданої в Тернополі книжки не купиш у Сумах.

Анатолій ГРИЗУН,
м. Суми

ДЖЕРЕЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ НАРОДНИХ ЗНАНЬ

Крім власних записів і спостережень, Максимович звертався до праць істориків, літераторів, фольклористів, використовував відомості, отримані від своїх кореспондентів-селян — носіїв фольклорної традиції. Ретельно занотовував кожний вислів, пісню, приказку, розуміючи, що ця інформація необхідна не тільки сучасникам, а й нащадкам.

Систематизуючи матеріали, він пише так званий “Народний щоденник”, до якого йшов багато років. Нарешті, в серпні 1856 року, вже мешкаючи на хуторі “Михайлова гора”, де оселився, вийшовши на пенсію, він закінчує етнографічну монографію “Дні та місяці українського селянина”. Основний зміст книги становлять записи, здійснені в селах і хуторах, розташованих над річкою Супоєм. Це, найперше, дівочі весняні ігри й танки, яких тут уміщено кілька десятків. Серед них, наприклад, “Горобей”, “Чечітка”, “Кріп”, “Дума”, “Черничка”, “Ріпка”. Ось, до прикладу, опис гри “Квіточка”: “Ставши парами спиною до спини та взявшись за руки, дівчата крутяться швидко, примовляючи: “Берегом, берегом, бережиною, десь моя квіточка під березиною. Квіточка моя дзіндзіверіва, дівчина моя да чорнобровая”.

Що означає слово “дзіндзіверіва” — читаємо у словнику Бориса Грінченка: перше — це рослина мальва; друге — завзятий, молодецький, відважний, тобто зухвалі, або зух. Знайдемо цей вираз і в

Повертаємо народу забуті й викреслені з історії імена славетних українців, заповнюємо білі плями у їх біографії та творчості, відновлюємо заборонені раніше сторінки їх творів, видаємо унікальні книги, які давно вже стали раритетами і друкувались останній раз років півтора тому. Нещодавно у видавництві “Обереги” побачила світ одна з таких праць — видатна пам’ятка вітчизняного народознавства “Дні та місяці українського селянина” Михайла Максимовича. Цей славетний історик, філолог, ботанік, фольклорист, етнограф і поет, ще навчаючись у Новгород-Сіверській гімназії і пізніше, подорожуючи Україною, коли був студентом Московського університету, з великою цікавістю спостерігав і занотовував побачене й почуте на святах, гуляннях, ярмарках. Вже в 1827 році він пише рецензію на працю Івана Кульжинського, викладача Ніжинської гімназії Вищих Наук, “Малороссійская деревня” що, до речі, мала великий вплив на ранню творчість Миколи Гоголя.

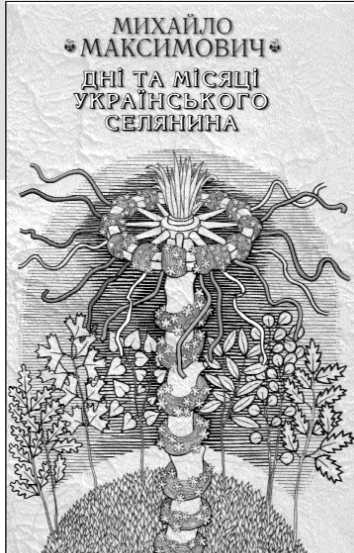
Котляревського в “Енеїді”: “Бо Тур і сам дзіндзівер-зух! Коли чи п’є — не пропиває, коли чи б’є — то вже влучає, йому людеї давить, як мух”.

Автор сам опублікував того ж року в щойно заснованому журналі слов’янофілів “Русская беседа” першу частину своєї праці “Весна”. Вдруге “Дні...” побачили світ уже після смерті вченого — в 1877 році. З передмови дізнаємося, що стурбована долею величезної рукописної спадщини Максимовича українська громада на чолі з протоіреєм Петром Лебединцевим і професором Володимиром Антоновичем звернулися до губернатора Київського, Подільського, Волинського князя Дундукова-Корсакова з проханням поклопотатися про видання творів ученого. Враховуючи суспільну значимість наукових досліджень Михайла Олександровича, клопотання підтримало Церковно-Археоло-

логічне товариство при Київській Духовній Академії, членом якої він був, і забезпечило видання другого тому творів, куди ввійшли історико-топографічні матеріали про Київські монастирі та храми, а також короткі статті про українські думи й народні пісні.

Років 10–12 тому я вперше тримала цей том у руках у відділі рідкісної книги Парламентської бібліотеки. З того часу неодноразово зверталася до неї за порадою, навіть занотувала цілі розділи з народного календаря. Хто кохається в народних звичаях і обрядах, передусім народознавці, освітяни — поспішайте. Наклад книги — сім тисяч примірників.

На мою думку, найцінніші тут унікальні тексти косарських і гребовницьких пісень, звичайно ж, із описом звичаїв і обрядів. Сьогодні вони майже втрачені — їх рідко почуєш як в активному, так і в пас-

сивному репертуарі носіїв фольклору. Хоча подекуди і збереглися, зокрема, “Ой зажурилася біда, на удовонька, що не кошена зелена дібровонька”, котра має чимало варіантів у різних регіонах України і вважається не тільки календарною, а й побутовою. Найповніше у праці висвітлені

весняний і літній календарний цикл, а осінній-зимовий — лише побіжно, бо автор не встиг їх допрацювати й залишив у нотатках. Проте знаходимо тут багато цікавих деталей. Наприклад, після Покрови: “Для принадування хлопців на вечорниці дівчата збирають з тридев’яти ступ пшона, варять його в новому горщиківі, купленому без торгу, використовуючи дрова з тридев’яти вороних каблучок чи заверток, і носять воду в роті з річки, намагаючись не пролити її. Заваривши кашу таким чином, закопують її в тій хаті, куди бажають, щоб приходили хлопці”.

40 сторінок займають примітки, в яких вказано використану бібліографію, пояснення, уточнення, варіанти — це ціла додаткова розвідка, що розширила і зміст, і об’єм книги. Змістовність і науковість у праці Максимовича поєднуються з бездоганністю стилю, ясністю та поетичністю мови. Чимало текстів пісень і описів обрядів подано мовою оригіналу...

Ця народознавча розвідка — лише дешифрація з багатющої спадщини професора Максимовича, яка ще чекає на своє перевидання. У 2004 році світ відзначатиме 200-річний ювілей від дня народження вченого, тож хочеться сподіватися, що ініціатива видавництва “Обереги” стане поштовхом до оприлюднення його наукової, творчої та громадської діяльності.

Ольга РУТКОВСЬКА,
народознавець

НА ЧИЙ ВУЛИЦІ САД?

21—24 травня в столичному Українському домі відбулася Третя Міжнародна спеціалізована виставка “Книжковий сад-2003”.

Українська книговидавнича галузь, яка за часів СРСР випускала 40 відсотків союзної продукції, нині перебуває в скрутному становищі. Нинішня Третя Міжнародна спеціалізована виставка “Книжковий сад-2003” засвідчила цей невтішний факт.

У виставці “Книжковий сад-2003” брали участь близько 170 фірм із України, Росії, Білорусі та Туреччини. З них тридцять видавництв було російських. Україна ж на нинішній виставці представлена значно меншою кількістю видавництв, ніж на минулорічній, що, очевидно, зумовлено високою ціною за місце.

Та все ж, попри безліч виробничих негараздів, що виникають через неврегульоване політичне, правове й економічне забезпечення, відсутність послідовної державної політики, спрямованої на розвиток української книги, вітчизняні книговидавці спромоглися, і часом гідно, представити свою продукцію.

Вже на урочистому відкритті виставки, під час традиційних привітань з нагоди її відкриття, народні депутати та представники красивого слова стримано

висловлювали невдоволення книговидавничою справою в Україні та обіцяли й закликали зробити все можливе для поліпшення ситуації. Дещо емоційніше на тлі своїх колег виступив поет Іван Драч, розповівши для порівняння про Дні польської книги, що проводились у Франкфурті-на-Майні. На це свято, сказав він, знайшли час приїхати не лише два польські Нобелівські лауреати, а й Президент країни. Ми ж тишімося тим, що почали видавати книгу українською мовою. Коли ж подивитися на тиражі україномовних журналів та книг, то виявиться, що, можливо, ми колись наздоженемо своїх західних та східних слов'янських братів. Поки що ж вітчизняне книговидання — це не сад, а лише маленький український садочок.

Наш гість із “найближчого” зарубіжжя, перший заступник міністра культури Російської Федерації пані Деметрєва виступила в традиційному для східно-го сусіда жанрі, нагадавши, що ми перебуваємо в єдиному культурному просторі, а також, що книга, музей та бібліотека — це фундамент, як виявилось, сло-

фото Г. Оборської

На виставці “Книжковий сад”

в'янського народу.

А 22 травня, серед інших піарівських заходів “Книжкового саду” відбулася презентація львівського видавництва “Світ”. Книги, представлені директором видавництва Ігорем Мельником — це література елітарного характеру: антології поезій (Українська релігійна поезія. Слово Благовісту), історична література

(В. Чуприна, З. Чуприна. Хмельниччина 1643—1657. І. П. Запаско. Пам'ятки книжного мистецтва. Українська рукописна книга) та пізнавального характеру (Б. В. Мельник. Вулицями стародавнього Львова.) Словом, це те видавництво, яке, за висловом Дмитра Павличка, працює виключно на підняття української культури, форму-

лює її за межі книговидавничої галузі. Дмитро Павличко звернув увагу на те, що приймаються закони, які поліпшують діяльність лише поліграфічної галузі. Для української ж мови не робиться нічого. Верховна Рада не спроможна прийняти закон про пільги для україномовних видань, мотивуючи це демократією, а відтак і умови для всіх мають бути однаковими. Це при тому, що свого часу українська мова була гнана з усіх сфер суспільного життя. Натомість ми допускаємо, щоб у київській газеті публікувалася принизлива антишевченківська стаття якогось негідника, якого варто посадити в тюрму за наклеп, образи, за заклики до національної ворожнечі. Якби таке сталося в Польщі, завтра не було б ні того редактора, ні тієї газети.

Отже, як бачимо, суто професійні, на перший погляд, проблеми вітчизняного книговидання пов'язані не лише з невмілою державною політикою в цій галузі, чи, може, вмілою антидержавною, а такі пов'язані й з нашою духовністю, ментальністю. Бо... Як би ж то було в Польщі...

Сумно. Напрошується запитання: на чий же вулиці сад?

• **Олег ЛІСОВИЙ**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

— **Звідки бере свої витюки “Дніпро”?**

— Історія видавництва розпочалася 9 травня 1919 року й спочатку воно називалося Всеукраїнське. За час свого існування видавництво зазнало низки реорганізацій і перетворень, тому кілька разів його назва змінювалася. У 1964 році воно отримало свою сучасну назву — “Дніпро”. З самого початку видавництво, по суті, взяло на себе те, чого не робила держава: розроблення і втілення національної програми систематизованих видань української та світової класики. Загалом, за всі роки існування вийшло понад 900 тисяч назв, тиражем понад 500 млн. примірників. За радянських часів видавництво було одним із найбільших в Україні, випускаючи в світ щороку унікальні видання. Крім вітчизняної літератури воно видавало постійно й зарубіжну, до речі, часто в солідніших форматах, ніж виходили твори цих письменників у їхніх рідних країнах. Так, чотири-томник Е. Хемінгуейя видавництва “Дніпро” не мав аналогів навіть у США! Саме в “Дніпрі” вийшли перші і єдині в Україні повні, а не скорочені, багатотомники В. Шекспіра, О. Бальзака та інших класиків світової літератури.

— **Якою була тематика видань “Дніпра”?**

— Як я вже зазначив, видавництво орієнтувалося на класику. Пошуки нових типів видань привели нас до необхідності використання світової практики серійності. Саме серії допомогли видавництву обійти жорстокі умови цензури й видати твори багатьох українських письменників, які з тих чи інших ідеологічних причин за радянських часів замовчувалися, або хоч і видавалися, але в спотвореному вигляді. Крім вітчизняних, широко видавалися і зарубіжні класики. Така спеціалізація збереглася і в часи незалежної України, хоча “Дніпро” видає і твори молодих авторів.

Сам я прийшов у видавництво з власним задумом — адаптувати твори українських класиків до су-

КНИГИ — КОРАБЛІ ДУМКИ

“Книги — кораблі думки, які плавають по хвилях часу й несуть свій дорогий вантаж од покоління до покоління” — так ще наприкінці XVI століття, говорив про книжку англійський філософ, письменник і державний діяч сер Френсіс Бекон. Уже тоді люди розуміли, що саме книга є джерелом знань. Але минуло кілька віків і науково-технічний прогрес породив багато нових, а головне, набагато доступніших джерел інформації, що помітно похитнуло позиції книги. Якщо донедавна, щоб дізнатися про щось, ми бігли до бібліотеки, то зараз варто лише сісти за комп'ютер — і все інформаційне багатство світу на моніторі. Невже Інтернет витисне звичайну книжку? Думаю, ні. І з цим категорично не погодяться ті, хто вихований на класичних взірцях красивого письменства, а особливо — книговидавці.

Так, сучасні українські видавництва переживають не найкращі часи. Але всупереч жорстким ринковим умовам вони продовжують існувати, шукаючи свою нішу у вирі конкуренції. І вірять, що в їхній благородній справі сяяти розумне, добре, вічне, є не тільки минуле, а й майбутнє. Про історію й сучасність, проблеми та перспективи видавничої справи розповідає головний редактор Державного спеціалізованого видавництва художньої літератури “Дніпро” **Василь Шкляр**.

часних літературних вимог. Так, наприклад, мене дивує, чому твір Панаса Мирного з такою інтригуючою, як на теперішні часи, назвою “Повія”, зовсім не читають. Дійшов висновку, що причина тут зовсім не в художніх якостях твору, а в тому, що мова цих творів зараз сприймається як архаїчна, іноді й малозрозуміла. Тому не бачу в тому криміналу, коли вдається до такого методу, як наприклад, по-сучасному відредагувати ту саму “Повію” — з п'ятисотсторінкового “розбуху” — вийде двохсотсторінковий нормальний текст. Це можна робити з багатьма художніми творами й ми це будемо робити. І передусім для того, щоб зацікавити читача, привернути його увагу саме до оригінальної класичної літератури.

Паралельно в нас є задуми щодо адаптації чи інтерпретації зарубіжних творів (залежно від міри втручання в текст). Так, на сьогоднішній день може бути абсолютноно переписаний “Робінзон Крузо”, в якому навіть П'ятниця буде не чоловіком, а жінкою.

Маємо вже готовий до видання

знаменитий вірменський епос “Давид Сасунський”, який давно чекає виходу українською мовою. Плануємо видати “Тараса Бульбу” Миколи Гоголя. Це буде подарункове видання паралельно українською й російською мовами в художньому оформленні Сергія Якутовича.

— **До речі, як справи з художнім оформленням видань “Дніпра”?**

— Наше видавництво тут залишається лідером, бо оформленню традиційно в нас надається вага така ж, як і текстові. Незабаром ми будемо видавати “Кобзар” в оформленні Миколи Стороженка — абсолютно нове, оригінальне, ілюстроване бачення творчості Тараса Шевченка. Часом ми навіть видаємо текст під оформлення, якщо воно дуже оригінальне й вдале.

— **Чи допомагає видавцям держава, щоб вирішувати їхні, такі болючі проблеми, особливо з виданням книг українською мовою?**

— Вважаю, що насамперед держава має звернути увагу на

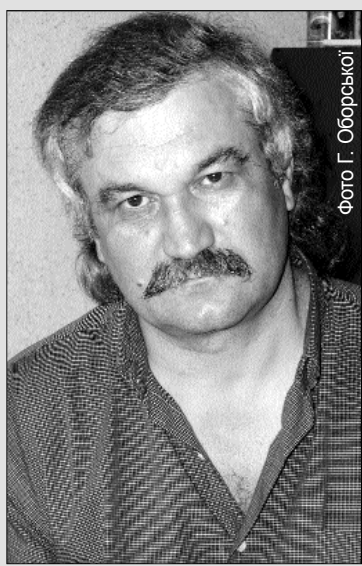

фото Г. Оборської

мовний фактор, оскільки в Україні мова є традиційно приниженою на рівні свідомості обивателя. І кого б ми не надрукували зараз українською мовою — чи то твори лауреатів Нобелівської премії, чи наймодальших сучасних письменників — усе одно вони не зберуть масові тиражі. Отож, держава має реально підтримати видавництва, які працюють державною мовою — українською.

— **Проблеми проблемами, а у вас, видавців, — свято. То що б Ви хотіли побажати колегам у цей день?**

— Насамперед, кожному видавництву успішно подолати нинішні труднощі — не тільки вистояти, а й перемогти. І щоб між нашими видавцями, як це не дивно звучить у теперішніх ринкових часах, було більше єдності, а не суперництва, бо тільки разом ми піднімомо українську книгу на належну висоту.

І наостанок хочеться згадати слова відомого французького письменника та філософа **Дені Дідро: “Люди перестають думати, коли перестають чи-**

АНОТАЦІЯ

КНИЖКОВІ ОБРІЇ

Видавництво “Український письменник”, при сприянні ВАТ “Поліграфкнига”, ТОВ “ЕСЕ” та інших підприємств, започаткувало видання нових творів сучасної української художньої прози. Це книги різних жанрів і форм — від гостросюжетних, соціальних та історичних романів, повістей, оповідань до інтригуючих детективів, трилерів, фантастики, а також актуальної публіцистики й есеїстики, сатири та гумору. Серед авторів щойно вже виданих нових книг (а чи тих, які невдовзі вийдуть) — як широковідомі, так і молоді письменники. Пропонуємо читачам візитки-сільвети до видань із низки нових творів “Українського письменника”.

Анатолій Погрібний “Раз ми є, то де ж?”

Нова книжка відомого письменника та громадсько-культурного діяча є продовженням та розвитком широкознаних читачами його попередніх публіцистично-наукових видань — “Розмови про наболіле, або якби ми вчилися так, як треба” (1999) та “По зачарованому колу століть” (2001), що здобули суспільний резонанс. Книжка написана у жвавій, темпераментній, полемічній формі. Обстоюючи українські національні пріоритети в нашому державотворенні, він розвінчує ті сили та тенденції, що стають на перешкоді повноцінному утвердженню українців на своїй землі. Особлива увага автора — питанням мовного будівництва в Україні. Видання адресоване кожному, кому болить доля української держави.

Тодось Осьмачка “Ротонда душогубців”

У романі зображено глибокий трагізм долі українського народу напередодні голодомору 1932-33 років, художньо-психологічний аналіз організації цієї трагедії правлячою тоді тоталітарно-терористичною сталінською клікою. У прозі як і в поезії, Осьмачка чується темний, до хаосу розбурханий океан відчаю та ненависті, але все ж в основі їх лежить любов, героїчне почуття вічної правди й краси українського народу.

Юрій Мушкетик “У пастці”

Юрій Мушкетик — автор багатьох повістей та романів. Лауреат літературної премії імені М. Старицького та Національної премії України імені Т. Г. Шевченка. “У пастці” — новий твір видатного письменника. Це роман про кохання. Роман із гострим сюжетом, у якому піднімаються проблеми моралі, боротьби з кримінальністю та корупцією, підступністю та обманом — за людину, за правду, її право на любов, на щастя, на право жити у вільній державі.

Далі буде.

УКРАЇНСЬКА ДАВНИНА

Останнім часом “українська давнина” (певно, з легкої руки Донцова!) знаходить усе більше тем і авторів. А на перше місце третє тисячоліття нашої доби висунуло, здається, Велесову Книгу. І тут видання кіровоградської “Степової Еллади” (Григорій Ключек. Світ “Велесової Книги”) дає тест, який беззаперечно виконає поставлені автором і Міносвіти завдання навчального посібника. Тому говоритиму по суті...

Отож, професор Ключек всупереч власному текстові (сторінки 107 і 131) мало не на кожній сторінці не лише русичів VI-II-X століть, а й усіх праукраїнців називає слов'янами. Щоб не змущувати можливого читача шукати згаданий посібник, зациту. Сторінка 107: “У тексті дощечки 38а (“Велескини”) йдеться про інший маршрут: вийшли з краю Індського світ за очі, пройшли горами (напевно, Кавказ — Григорій Ключек)... і прийшли до Дніпра”. І сторінка 131: “Мусимо битися й життя покласти за землю нашу. А та простяглася ОД НАС ДО ПОЛЯН І ДРЕГОВИЧІВ” (виділено мною — І. Т.) — отже, за часів давніх (ще й дуже, бо то могло бути III-II тисячоліття до нашої доби), які пам'ятав — тобто знав із переказів — гіпотетичний волхв, автор Велесової Книги, праукраїнці, (справді зі сходу!) — дійшли лише до Дніпра; а за його, волхва, доби (VIII століття, плюс-мінус) виразно ще відрізняли себе від “полян і дреговичів”. Хоч, можливо, вже були знайомі зі слов'янськими мовами або й користувалися котроюсь як своєрідною “латиною”...

Можна знайти й інші свідчення ВК про те, що русичі не вважали себе слов'янами (див. нижче). Та не тільки: більшість сучасних дослідників — українських і неукраїнських — починаючи від В. Даля (див його передмову до 4-томного словника), далі Дияконів та Іванів із Гамкрелідзе — доводять на підставі єдиного певних (поряд із нечисленними археологічними свідченнями, яким не суперечать) лінгвістичних даних, що

як мінімум до V століття нашої доби населення сучасних України й Московії не говорили по-слов'янськи. Мало того, до теж, як мінімум, VIII ст. взагалі між русичами й “слов'янами” — тобто племенами, що говорили старослов'янськими говірками — були землі, зайняті германами й угрофінами. (Цікаво, що, подібно до проф. Ключека, професори Іванів і Гамкрелідзе у своїй спільній двотомній монографії “Індоевропейська мова й індоевропейці”, довівши все це численними — 1328 сторінок, 125 др. арк.! — мовними зразками, на мапі “Взаємне розташування мов і мовних груп у Європі” теж майже? Європейської частини, від Карпат до Південного Зауралля — тобто,

комовними племенами не раніше готсько-гунського періоду, а заговорили по-слов'янськи 200-300 років по тому. Тобто не раніше VII—VIII століття нашої доби, якраз у часі “першого видання” Велесової Книги. Дуже можливо, що причиною було якраз письмо, згублене праукраїнцями десь дорогою тричотири тисячі років тому (санскрит?). Наші предки перехопили його, отже, від племен, які зі спільної анатолійської прабатьківщини рухалися до Європи західним “писемним” шляхом через Балкани, щоб осісти на довгий час між Одрою й Віслою: панонці, македонці, горвати — з яких пішли д в і (а не три!) сучасні підгрупи “слов'ян” (антська й словенська! Див. О.

СЛОВ'ЯНЩИНА — КАТЕГОРІЯ МОВОЗНАВЧА... Нотатки на берегах нового посібника Григорія Ключека

фактично за межі Європи! — відписують слов'янам; причому ця карта має відображати “початковий етап розчленування індоевропейської мовної зони”! Тобто, III-II тисячоліття д. н. д. Що це? Випадковість?)

Треба сказати, що стараннями значної кількості дослідників уже багатьох галузей науки (навіть медицини! — теорія винякового поширення індоевропейців завдяки їхньому імунітету на чуму, малярію, проказу, віспу й деякі інші інфекції, придбаного, правдоподібно, ще до приходу до Передньої Азії) поставили перепони фантазіям сучасних істориків і теологів. Отож, іранськомовні племена — нащадки анатолійських індоевропейців, що прийшли зі сходу на землі сучасної України десь початком II тисячоліття до н. д. — зіткнулися зі слов'янсь-

Царук. Українська мова серед інших слов'янських. Дніпропетровськ. Наука й освіта. 1998).

Обзивати ж слов'янами предків чуді, москви, твері, суздалі, весі, окви й усіх інших угрофінів уже подвійно невдячно, бо ці заговорили по-слов'янськи взагалі не раніше XII століття внаслідок руської колонізації — що вже й історики знати повинні...

Отож — summa sammarum! — доки професор Ключек трактує Велесову Книгу як пам'ятку літературну й історичну, її просвітнянсько-педагогічне й націотворче значення — все йде чудово. Та коли ж автор намагається коштом цієї пам'ятки поширити обрії нашого етногенезу, це йому не завжди вдається, а іноді й зовсім не вдається. Ось, наприклад, ще сторінка 63: дуже слушно констатуючи в першому

ж абзаці основоположного розділу “Загадки нашого походження” про “...один підхід — той, який будь-що намагався довести, ніби формування українського етносу відбувалося десь у межах XIV-XV століть, зараз виявилось зовсім неприйнятним”, — та вже в наступному, другому, абзаці Авторіві “...зрозуміло, що походження українського народу треба (кому? — І. Т.) розглядати в тісному зв'язку з проблемами походження слов'янства”; як аргумент — два рядки з ВК (сторінка 64):

“Та то був престол руський. (Крапка! — Київ ?~ IV-IX ст...)”

Багато крові коштував той похід слов'янам.”

Якби, гадаю, пан професор мав нагоду довідатися (чи переконатися?), що праіндоевропейці — як спільні предки і праслов'ян, і орів, і праіндусів — розійшлися кожен до своєї хати своїм окремим шляхом ще IV-го й не пізніш II-го тисячоліття до н. д., то зрозумів би як і я: що Київ був престол р у с ь к и й (а не слов'янський — див. також проф. О. Боргард. Бич Божий, 5-й каган гунів і його доба); а слов'янам похід на Київ “коштував багато крові” — тобто, що слов'янізація Скіфії-Руси-України теж не легкою була справою! Не більш. Хоч і не менш...

Що ж до слов'янства, то такого народу, здається, й не було, а тепер напевно вже ніколи й не буде, незважаючи на вперті ідейно-політичні зусилля слов'янофілів і панславистів, уже хоча б тому, що слов'янщина — категорія не етнічна, а чисто мовознавча — як санскрит, пхлевзіт, грабар, койне чи іврит. Є припущення, що на якомусь етапі античного світу для елінів і римлян — а отже, й для скіфів і германів — назва “слов'яни” значила те саме, що й “німці” для сусідів: чужі, інші, незрозумілі; також значення “раб” у германських мовах (slave, Sklave) могло піти від власного етноніму, а не навпаки.

Щоправда, згадані огріхи не применшують цінності й своєчасності праці п. Ключека як непересічного світоглядного явища

● **Іван ТАЦЮК,**
с. Любівка Краснокутського

ДОСЛІДЖЕННЯ

ІСТОРІЯ, ЩО СХИЛЯЄ ДО ПОШУКУ

Оборонні споруди Києва з давніх-давен вабили ворогів і друзів. Перші прагнули будь-що зруйнувати їх, аби пограбувати прекрасне місто. Другі ж навпаки — намагалися перейняти досвід талановитих будівничих столиці русів. Отож і намагання відомого вченого й дослідника пам'яток української старовини Олеся Силина відтворити в нашій уяві історію її фортифікаційних споруд, що вилилися в ґрунтовне дослідження “Фортеці Києва VI — XIX століть”, не можуть не тішити. І даремне автор передмови Іван Салій закидає авторіві неточність історичних і топографічних назв, конструктивних особливостей фортифікаційних споруд тощо — тут ще можна й посперечатися. Зате коли О. Силин твердить, що на горі Хоревіці “у IV столітті було зведено Київський замок-фортецю”, — стор. 29 — який був удвічі більший від Краківського, то подібний коректорський недогляд може й неабияк шокувати когось із 1000 не настільки обізнаних читачів. Ясна річ, малося на оці саме VI ст! Але ж подібні неточності якраз і найбільше псують враження від надзвичайно потрібної праці.

Написана дохідливо й переконливо, книжка О. Силина не просто вводить читача в дивовижний світ еволюції оборонних споруд нашої столиці, — він демонструє їхню непересічність вплив на соціально-економічний, політичний та культурний розвиток містобудування. Чудові ілюстрації (деякі з них, мабуть, зустрічаються вперше в популярній літературі), що дають змогу чіткіше уявити собі топографію Києва та його фортець, взагалі заслуговують на щонайвищі компліменти. Молодий читач особливо буде вдячний за цей дарунок.

Правда й те, що ця книга Олеся Силина примусить як професійних дослідників історії, так і любителів-краєзнавців ще наполегливіше взятися за пошуки маловивчених фактів та матеріалів, що засвідчують її своєрідність, і прадавність оборонного комплексу Києва. Адже впродовж майже п'яти століть він тільки відновлювався й удосконалювався. Основа ж залишалася тією самою — українською, старовинною, але — на всі часи.

Можна не сумніватися, що саме за це, шановний читачу, Ви й будете особливо вдячні автору. Зрештою, для цього й писалася книга.

● **Остап СВІТЛИК**

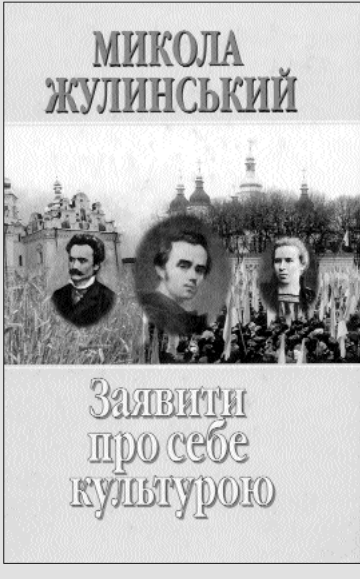
ПОЛІТИКА І КУЛЬТУРА

Глибоке усвідомлення вартостей літератури як мистецтва та своєрідної “мислительної лабораторії” є певною точкою опори, від якої автор неодноразово намагається просунутися далі, в численних варіаціях здійснюючи пошук системи цінностей, властивих українському суспільству. Наголошуючи, що культура, її рівень, орієнтальність чи західна спрямованість тощо лежить в основі політичного, філософського та мистецького вибору людини та її суспільної інтеграції, академік Жулинський здійснює детальний огляд української національної ідеї та філософської системи ідеологічних цінностей, що лежать в основі Українського державотворення.

Три рівні і три філософські системи мислення простежуються в збірнику статей Миколи Жулинського “Заявити про себе культурою”. 1-й — найближчий авторіві — літературознавство, література і мистецтво як елітарна складова культури. “...представник інтелектуальної еліти повсякчасно опонує тим, хто прагне влади, хто мислить мовою політики, мовою політичної чи економічної кон'юнктури” — ця теза про елітарну роль митця в політичній боротьбі послідовно розглянута в літпортретах І. Франка та Лесі Українки, в оглядах та суто літературознавчих статтях й ґрунтовно опрацьована в численних згадках та посиланнях на літературу.

“Культура повинна дихати на повні груди. А культура дихає демократією” — це друга світоглядна система мислення автора. “Наша

Магія цих слів мимоволі пробуджує у думці статтю Еліота “Література політики”, де, дискутуючи на рівні глибоких інтелектуальних асоціацій з відомим твором Ульянова, автор переглядає вартість красномовності торі та віхи становлення мислительних цінностей консерваторів поряд із досягненнями на стежі їх вербального виразу. Приводом до цих роздумів стала поява книжки відомого літературознавця, академіка М. Г. Жулинського “Заявити про себе культурою” (Київ, в-во “Генеза”, 2001). Не створюючи суцільної монографії, в якій проблеми та аналітичні умовиводи послідовно чергуються розділ за розділом, автор усе ж у досить об'ємному збірнику статей, доповідей та виступів відкривається читачеві певною світоглядною цілісністю й послідовністю своїх громадських та політичних орієнтацій.

мета — консолідована національна держава з внутрішньою солідарністю всіх її громадян”, — пише Микола Жулинський, протиставляючи “ідеологічний одновимірності мислення і почувань” (тоталітарна система) широку розробку культурних пріоритетів, ціннісних орієнтацій, що формують суспільну солідарність окремих індивідуальностей у демократичній державі. Політологія

автора цитованого збірника сповнена енергії та пафосу особистого досвіду політичної боротьби.

3-й рівень — загальні світоглядні й філософські концепції та роздуми. “Якщо говорити про націю як про багатофункціональну систему... то навіть за умов відсутності державності українська нація зберігала життєздатність.” Питання життєздатності нації та

держави основні в філософських пошуках М. Г. Жулинського. Вважаючи недостатнім суто прагматичний підхід до проблеми, особливо в постіндустріальному суспільстві, автор замислюється над роллю і культури, і значеннєвої системи знаків (мови), і традицій, і релігії (глибше — філософії й моралі) в консолідації суспільства, в перетворенні його в державне утворення та в солідарному об'єднанні індивідуальностей в націю.

За багаторічною працею в статтях та доповідях стоїть певна стрункість зорієнтованість у складних внутрішніх процесах політичного мислення, в глибинних формотворчих процесах його, а також впливом на ті процеси філософії та мистецтва, зокрема, літератури. Автор представляє досить струнку концепцію формування суспільної солідарності, духовної незалежності, культурного й політичного самовизначення України. “Найстрашніше, що на нас може чекати, — революція” — винесено ним в заголовок однієї з доповідей. Натомість гуманізація суспільства і плекання індивідуальності академіком Жулинським розглянуті як основа державотворення в Україні.

Творення України як держави є творення українця як явища, в основі політичних, філософських та культурних орієнтацій якого лежать цінності саме українські, а не запозичені.

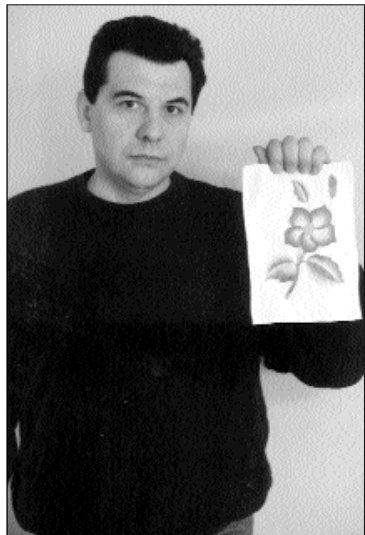
● **Аттила МОГИЛЬНИЙ**

“Інвалідом може стати кожен, — каже Роман Ашифін, президент громадської організації “ТІС” (Товариство ініціативних інвалідів столиці). — Не відвертайтеся байдуже від наших проблем, — закликає Роман. — Світ мінливий, і сьогодні ви здорова людина, а завтра, можливо, зателефонуєте до нас і попросите: “Допоможіть! Я став інвалідом...” І тоді ми повернемо вам надію...”

«ТІС» — ЦЕ НАДІЯ

Біля двоповерхового будинку з вивіскою “ТІС” кілька чоловіків та жінок граблями вигрібали газони. — Хочемо опорядкувати подвір'я, — пояснює Роман Ашифін. — Організували суботник, щоб навколо було красиво. Заходимо в приміщення товариства. — Поки що тут триває ремонт,

— каже Роман. — Скоро ми його закінчимо, і в нашому товаристві збиратимуться інваліди з усього міста. У цьому залі працюватиме магазин, де за низькими цінами інваліди зможуть купити якісні продукти харчування та різні товари. А в тих двох великих кімнатах інваліди будуть працювати, навчатимуться. У вільні години вони спілкуватимуться в дружньому колі, співатимуть пісні, дивитимуться кінофільми.

— Клуб знайомств у вас буде? — Обов'язково! — запевнив Роман. — Люди об'єднуються, щоб легше було долати життєві труднощі. “ТІС” створено, щоб згуртувати ініціативних інвалідів столиці, повернути їм надію на щастя, віру в свої сили. Серед інвалідів дуже багато обдарованих людей. Ось подивіться, — Роман показує вишиту серветку. Квітка, вишита гладдю, наче жива: здається, вона навіть приємно пахне. Ніна, дружина Романа, загортається у скатертину, вишиту інвалідами — червоні маки пломеніють на білому полотні, роблячи симпатичну жінку ще привабливішою. — Інвалідом стати може кожний, — каже Роман. — Межа, яка

відділяє здорову людину від хворої, мінлива, непевна, наче місячна доріжка на воді. Сьогодні ти здоровий, а завтра — інвалід. Тому не відвертайтеся байдуже від наших проблем: хто знає, може, скоро це будуть і твої проблеми? Наведу один сумний приклад.

...Микола Т. обіймав високу посаду, й вона негативно вплинула на його характер. Микола перестав вітатися з колишніми однокласниками, які не досягли в суспільстві такого високого рівня, як він, із презирством ставився до проблем бідних і хворих громадян. Але Бог покарав за це пихатого чиновника. Якось, повертаючись із дачі на своєму “крутому” БМВ, Микола не впорався з керуванням і врізався в дерево. Після аварії Микола став інвалідом, втратив роботу, колишні друзі забули про нього.

Тепер він їм вже не потрібен. Треба починати нове життя, до якого Микола не пристосований...

Ось інший приклад. Ганна Володимирівна О. працювала головним бухгалтером солідної фірми, мала сім'ю: коханого чоловіка та двійко дітей. Але постійні нервові навантаження спричинили цукро-

вий діабет, і жінка тяжко захворіла. Її чоловік не витримав таких випробувань і залишив дружину, знайшов собі іншу жінку, молодшу, здорову. Але Ганна Володимирівна — мужня жінка, вона не впадає у відчай, лікується, зберегла роботу, сама виховує дітей.

Зоя Ш. у 20-річному віці захворіла на цукровий діабет. Хвороба не зламала дівчину, а загартувала її. Вона працює в торгівлі, навчається в інституті, наполегливо лікується. Недавно в дівчини з'явився гарний хлопець, який ко-

потріб. Ми самі заробимо на свої потреби. Основна мета нашого товариства — активне життя, суспільно корисна праця. Ми — такі ж люди, як і ви. Слабким людям Бог посилає легкі хвороби, сильним — важкі. Ми — сильні люди! Наша воля здолає всі перешкоди, допомагаючи один одному, ми будемо жити, боротися. Ми хочемо творити добро власними руками. У нас сміливі творчі плани: ми хочемо вишивати українські сорочки, національні прапори, панно, картини, вирощувати шампіньйони, є й інші комерційні плани.

— Яка вам потрібна допомога?

— Нам потрібні менеджери для реалізації нашої продукції, а також бізнесмени, які допоможуть налагодити виробничий процес. Якщо хтось із читачів вашої шанованої газети захоче стати членом нашого товариства або допомогти нам у нашій роботі, нехай телефонуватиме за київським телефоном: 554-22-19.

На фото: 1. Роман Ашифін показує серветку, вишиту інвалідами “ТІС”. 2. Суботник по впорядкуванню території навколо товариства.

Фото автора

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

ЦНОТЛИВІ ДІВЧАТА ЗАРАЗ НЕ В МОДІ

Працюю в сільській бібліотеці, де вашу газету “Слово Просвіти” читають усі. У нашого повітря, на жаль, немає. Газета, прекрасна, цікава, дає багато інформації. Усі гарно пишуть, особливо Любов Голота, Ульяна Глібчук, Леся Самійленко та Євген Голибард. На цього відчайдушного журналіста, який, мов танк, пре на корумповану владу, мабуть, продажні чиновники завели досьє. Бережіть золоте перо Євгена Голибарда, щоб, не дай Боже, не повторив цей журналіст трагічну долю Георгія Гонгадзе...

Чому пишу вам, дорогі журналісти? По-перше, хочу від імені сільської інтелігенції подякувати за вашу газету. По-друге, прошу вашого редакційного юриста надати мені консультацію. Моєму синові, якого виховую без батька, в березні виповнилося 17. Син вже другий рік зустрічається з дівчиною-школяркою. Їй лише 15, але виглядає вона на всі 18.

Стосунки в них серйозні, можливо, навіть статевим життям живуть. На жаль, цнотливі дівчата зараз не в моді, і це, до речі, проблема, яку я прошу постійно піднімати на сторінках вашого видання. Мене непокоїть ось що. У Кримінальному кодексі є стаття 155, яка передбачає за статеві зносини з особою, що не досягла статевої зрілості, позбавлення волі до трьох років. Але не вказано, який вік вважати початком статевої зрілості, нічого не сказано про акселерацію та індивідуальні особливості дитини. Мене турбує, чи не стане мій син об'єктом шантажу? Не секрет, що дівчата зараз жорстокі, мстиві, жадібні до грошей. Було в нашому райцентрі таке, що хлопець з дівчиною зустрічалися, любилися, збиралися побратися, а потім посварилися і вона на нього заяву написала в прокуратуру, нібито її зґвалтовано. Як мати, я мушу все передбачати, аби захистити мою дитину. Що треба знати мені і моєму синові, аби не потрапити в халепу?

Ольга Миколаївна Х.,
бібліотекарка,
Київська область

Відповідає юрист Віталій Анохін: — В Україні шлюбний вік для жінки — 17 років, для чоловіка — 18. Якщо особа не досягла шлюбного віку, але досягла статевої зрілості, інтимні зносини з нею не є кримінальними. Коли настає статевая зрілість? Особи до 14 років вважаються такими, що не досягли статевої зрілості. Питання про досягнення такої зрілості дівчини у віці від 14 до 17 вирішується в кожному конкретному випадку на підставі висновку судово-ме-

• Сторінку підготував
Олег ГУМЕНЮК

СУМНІ ПРИГОДИ БАБИ ХИМИ

80-річну бабусю, яка живе в Чорнобильській зоні, доля немилосердно випробовує на мужність. Не кожна молода людина витримає те, що пережила баба Хима...

За кілька кілометрів од кордону з Білоруссю серед чорнобильських лісів у зоні відчуження, де дозиметр постійно зашкалює, доживає віку село Паришів. Мешкають тут лише 23 самосели, в основному, літні люди, які хочуть померти в батьківських хатах і залишитися навки в рідній землі. Найзнаменітша серед мешканців Паришів — 80-річна Євхимія Миронівна Урупа, по-сільському просто Хима. Минулого року завдяки пресі бабуся прославилася на всю Україну.

— Восени послав мені Господь випробування, — згадує баба Хима. — Якось у суботу з моїм собачкою Каштанчиком пішла я в ліс по гриби, взявши з собою шматочок хліба та кілька цукерок. Заглибившись у ліс, раптом Каштан побачив лося, погнався за ним і зник у гущавині. “Каштан, Каштан!” — гукала я, шукаючи собаку. Нарешті знайшла його, але збилася з дороги, заблукала. Стемніло, вітер завивав, наче голодний звір, холод пробірав до кісток. Куди йти? Не знаю. Чую, в темряві дикі кабани шарудять листям. Думаю собі: якщо набіжать вовки, з'їдять мене, а Каштанчика проковтнуть — навіть хвостика не залишиться. Назбирала хмизу, поклатла під кущем, притулила Каштанчика до грудей, щоб тепліше було спати. Отак першу ніч провела в лісі, а наступного дня під вечір, блукаючи неходженими стежками, натрапила на якесь покинуте село. Зайшла в порожню хату, а Каштанчик боїться туди йти: ліг на порозі та тривожно дивиться на мене, наче застерігає від чогось. Але я так натомила за день, що прилягла на ліжко й миттю заснула.

Наснилося, що бігають по мені кошенята. Прокидаюся — пацюки по мені стрибають! Як злякалась я, як заверещу! Вибігла з хати, й пішли ми з Каштанчиком далі шукати дорогу додому. Отак проблукала я по лісах із суботи по четвер, пізніше дільничний інспектор підрахував, що я пройшла 40 кілометрів. У четвер зайшла аж у Білорусь. Зголодніла баба, стомилася, ледве ногами човгає. Аж бачу: по дорозі їде трактор. Я — до тракториста, кажу йому:

— Синку, баба аж із України прийшла сюди. Чотири дні нічого не їла. Не даси мені хліба?

— Беріть, мамо! — сказав хлопець і віддав мені свою торбу. А там — хліб, сало, пампушки! Наїлася баба досхочу, нагодувала Каштанчика, і з новими силами пішли ми у Комарин. А там живе мій сват. Він зателефонував в Україну, приїхали за мною і відвезли додому. Отакі мені Бог послав сумні пригоди.

Бабуся сидить на ослінчику біля хати, до її ніг, взутих у чорні валяні, притулився рудий Каштанчик.

— Бабусю, як вам живеться в Чорнобильській зоні? Чому ви сюди повернулися?

— Ох, важко живеться! — тяжко зітхає баба Хима. — Дітки мої померли маленькими, чоловіка теж поховала. Не прижилася я на чужині й повернулася на землю моїх батьків. Тут народилася, тут і помру. Все моє господарство — 6 курочок, 2 котики та Каштанчик. Восени заблукала в лісі, ледве жива вийшла з хащів. А позавчора ще одна біда сталася. На березі річки хтось або недопалок кинув,

мене сараю ніколи.

— А якщо знайдуться добрі люди, які допоможуть вам відбудувати сарай?

— Я буду молити Бога, щоб послав цим людям здоров'я.

Автобус везе нас до Києва, а самотня бабуся залишається на чорному згарищі. Перехрестивши нас, баба Хима довго дивиться нам услід і махає своєю худенькою рукою...

На знімках: 1. Баба Хима та її друг Каштан. 2. Самотня бабуся на згарищі. Це все, що залишилося від сараю.

Фото автора.

P. S. Шановні читачі! Мешканка села Паришів Чорнобильської зони Євхимія Миронівна Урупа залишилася без сараю, який згорів внаслідок стихійної пожежі. Для самотньої сільської людини — це трагедія. Чи не можете ви якось допомогти самотній пенсіонерці? Зв'язок із бабою Химюю можливий лише через райвідділ міліції. Пишіть за адресою: Київська область, місто Чорнобиль, райвідділ міліції, майору Бондаренку Ігорю Володимировичу.

ЛАЗНЯ В МОЛОДОМУ ТЕАТРІ

“Знайшовся в Польщі розумний чоловік — подивився “голубий ящик” — посміявся і створив пародію на побачення. І, на щастя того чоловіка, знайшовся в Польщі театр “Лазня”, де актори здатні легко, без напружень, разом із драматургом посміятися, ще й глядача до цього залучити, сучасною мовою із ним на рівних розмовляти, довести ситуацію до абсурду, ненав’язливо наштавхуючи на філософствування щодо бруду, яким щодня годують пересічного глядача ефір”. Парадокс був ще й у тому, що п’єсу, виявляється, написав сценарист найпопулярнішого в Польщі серіалу “Л — літера кохання”.

Театр таки зміг обіграти телебачення, дотепно використовуючи його ж засоби. Акторам удалося, граючи в рамках “реального телебачення”, створити на кону “реальний театр” і грати з глядачем настільки правдоподібно, що декотрим, звиклим до театрального пафосу й риторики, навіть здалося (а всі в “Лазні” професіонали з освітою), що на кону самодіяльності. Ось як можна “високим”, виявляється, відбити здатність і в глядача відчувати живу тканину вистави. Немає виплеканого українською сценою пафосу — тоді це не професіоналізм, тоді це не театр.

ІЗ РОЗМОВИ З РЕЖИСЕРОМ БАРТОШЕМ ШИДЛОВСЬКИМ:

— Ми свідомо живимо телевізійні прийоми, провокуємо глядача, робимо щось на кшталт пастки. Нам вдається показати смішне й страшне. Коли хтось вмикає телевізор, то прагне чогось безрефлексійного... Він зазирає перед тим телевізором... “На добраніч”... Прокидається перед шиплячим екраном... Те-

атр дає можливість упіймати цей стан, показати його з іншого боку, відкрити, що ми втрачаємо щось важливіше, намагаючись наздогнати штучно створений продукт моди, нав’язаний нам “медіа”...

— Існує думка, що телебачення забирає глядача з театру...

— Щодо цього, то ми мусимо боротися за кожного глядача. Можна, звісно і в Польщі констатувати загальну театральну кризу, але це не стосується мого театру. Наш глядач захоплений нашим театром настільки, що сам безпосередньо бере участь у різних, запропонованих нами, проектах. У випадку зі “Сказ SHOW”, то тут існує віковий бар’єр. Люди, віком після 60-ти років, не зовсім сприймають бачене. Цей продукт “купує” покоління телевізійне, власне, молоді люди. Вони відразу розуміють запропоновану гру і швидко входять у неї.

— Багато хто вважає, що глядач, зіпсований телебаченням, вимагає банальних сюжетів.

— У банальності театр ніколи не зможе подолати телебачення. А відтак — навіщо тоді цим займатися? Ми шукаємо щось своє. Кожен театр має право на пошук свого обличчя. Добре, якби цих обличч було більше. Найбільша проблема — нівелювання яскравого почерку того чи іншого театру. Часом глядач навіть не усвідомлює того, де він знаходиться, власне, як відмінності однієї вистави від іншої.

— У виставі ваші актори імпровізують.

— Так. І дуже багато. Виникає важливий живий контакт між акторами на сцені та глядачем. Те, чого позбавлене телебачення.

•

ЦЕ НЕ МИСТЕЦТВО, А ПАСКУДСТВО!

Ви ж, мабуть знаєте, шановні, що моїм покликанням і одним із напрямів діяльності є українсько-польське зближення. Зближення, підтримка, та взаємне збагачення наших унікальних культур. Тому з таким радісним нетерпінням я, мої близькі та знайомі очікували приїзду до Києва театру з Кракова, з культурної столиці Польщі. На перший спектакль театру “Лазня” — “Сказане шоу, або страшенно фані люди” ми прийшли як на величне свято...

Такого сорому та приниження не відчував давно. Хотілося провалитися крізь землю. Дехто з глядачів залишав залу, а я сидів, втягнувши голову в плечі, щоб мене й не бачили.

Здається, що всі збочення і статеві “розваги”, які існують на світі, весело, яскраво та відверто задемонстрували на сцені кілька дівчат і хлопців із братньої нам країни, культури й мови. Весь спектакль складався виключно з таких “забав”.

Якщо хтось хотів викликати антипатію і навіть презирство до Польщі, до поляків та їхньої культури, то він досяг цієї мети. Більшого безкультур’я годі собі уявити.

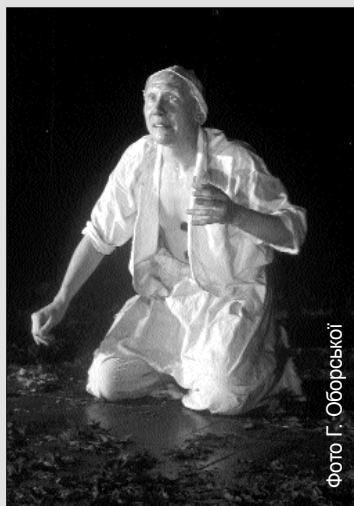
Російські кобзони і знущальні кавеєни просто ангели на такому польському тлі, яке нічого спільного не має з мистецтвом.

•

Стефан КОСТКА

Театральний фестиваль “Київ травневий” відшумів разом із останнім місяцем весни. Прихопив в обійму лицедійства і квазі-шоу: День народження міста. Так вже воно збігається щороку... Бруд, галас, натовп, начинений пивними дріжджями. “Це вам не Ріо-де-Жанейро”, — сказав би авантюрист-романтик Остап Бендер. Охлократія по-київськи. Найбільшою потуги набрала на Хрещатику і на Конtrakтовій площі. Народ поглинав “живу музику”... Від її “гарматних децибелів” вібувала бруківка. Впритул із театром на Подолі. Вперішив дощ і зататуйований молодняк притулювся під його скле-

пінням. Коли пірнула в глядацьку залу, напівпожню темряву, на контрасті виникло дивне відчуття. Майже за однойменною назвою книги

Сцена з вистави “Петрушка”

“Переступ у вакуумі” відомого прозаїка. Асоціації, знаєте... На сцені змагався з тишею празький театр Нового Фронту. Успішно змагався. Двоє голомозих акторів і не менш голомоза актриса розповіли притчу про солодку приреченість поета. “Петрушка”... Дивна назва вистави. Паяц, мабуть... Не зелень. Будьяких анотацій годі було шукати. “Заслуга” організаторів “Києва травневого”. Так воно у них якось вийшло цього року. Мляво вітали гостей із інших країн... Немов засоромлено... Чи фестиваль для них виявився несподіваним дійством? Чи небажаним? Чи грошей не дали...

А ГАМАНЕЦЬ-ТО ДІРЯВИЙ...

Дні Донеччини в Києві подарували stolичним театрам зустріч із Донецьким академічним українським музично-драматичним театром, який представив дві, без сумніву з числа кращих, вистави свого репертуару — “Соло для годинника з боем” О. Заградики й нещодавню прем’єру — мюзикл “Милий друг” Н. Хаткіної за Гі де Мопассаном.

Роман майже є готовою п’єсою, та режисер-постановник Андрій Бакіров унікає традиційного реалістичного погляду на літературний матеріал. Продовжує рухатись в експериментальному напрямку. Тому, певно, намагаючись знайти сучасні, близькі сьогоднішньому днів ритми й форми, режисер вдається до мюзиклу (музичне оформлення, диригент Євген Кулаков), і підібравши високопрофесійну, талановиту команду — Олена Богатирьова (художник-постановник), Анатолій Бедичев (хореографія), Тетяна Пашук (хормейстер), відправляє свій корабель у сценічне плавання музичною рікою з театральними берегами.

Сценічний образ вистави — величезний, елегантний, золотого кольору, гаманець. Підвішений по центру сцени він, ніби символ щастя, що несподівано “звалюється” на голову Жоржа. Опускаючись донизу, гаманець “розкривається”, оголюючи своє криваво-червоне черво, трансформуються у величезне ампірне ліжко й “поглинає” Жоржа. Події вистави розкручуються, немов кіноплівка у зворотному русі. Розпочавши виставу з останньої події — одруження Жоржа з дочкою свого начальника, пана Вальтера, режисер примушує Жоржа, який стоїть до глядацької зали спиною, “озирнутися” на своє минуле й події “відмотуються” назад до того моменту, коли Жорж міг називати себе лише бідним африканським

стрільцем. Взагалі, кінематографічність взята у виставі за принцип. Все сконцентровано на акторах, працює так званий крупний, середній, дальній плани. Світловий промінь робить філігранну наводку, й на темному тлі простору фігури видаються об’ємними чіткими. Сцена вільна від декорацій, кожен персонаж — як яскравий елемент оформлення. Ось жінки, ніби гарненькі фарфорові лялечки застигли в музичній шкатулці. Жорж (Андрій Романій) “накручує” механізм і вони починають рухатися, кружляти навколо нього. Зважаючи на те, що в мюзиклі, при єдності сценічної дії і музичної тканини, пріоритет віддається музиці, вона превалює у виставі.

“Милий друг” позбавлений усього масиву мопассанівського тексту, залишилася тільки канва сюжету й усі його події органічно переплетені та ілюструються музичними темами, підкріплені візуально-пластичними малюнками сцен у виконанні кордебалету, що, як і бек-вокал чи актори, працюють під живий оркестр. Музичні ритми підпорядковані сучасному погляду постановників на події роману, вони темпераментно-запальні, емоційні, відповідають атмосфері сценічної оповіді, яка з ліричної перекочується у пружно-напористу, а з іронічної стає навіть гротесковою.

“Хочеш жити, вмій продаватися, але роби це весело, тому що за веселощі платять більше!” Жорж віддається течії життя і стає “Милим

другом” для багатьох жінок, які, наче естафетну паличку, передавали його одна одній, наближаючи до фінішу. Так звані “альковні” сцени розігруються у виставі досить відверто, але це робиться з певним шармом і стильно. Цікавий кольоровий акцент у костюмах. Фрак, подарований поєвою Жоржеві, начебто клоунський, яскраво-червоного кольору, живе своїм власним життям і диктує персонажеві лінію поведінки. Він, як тавро, як продается, робить і Жоржа розмінною монетою. А потім змінюють колір своїх суконь на червоний і стають схожими на нього всі жінки, які трапилися на шляху Жоржа. В цій однаковості є акцент на втраті зовнішньої індивідуальності. Хоча внутрішньо кожна жінка вельми індивідуальна. Актрисами знайдено точні характеристики образів. Розумна та розсудлива Євгенія, розпусна й цинічна Маргарита, відверта й доступ-

на Ніна, ханжеськи цнотлива й безоглядна пані Вальтер, упевнена і зверхня Сюзанна, не по роках розвинена дочка Маргарити Лоліта. Також різний із кожною жінкою і Жорж. Спокусливий, розгублений, зваблений, темпераментний, пристрастний, лицемірний, жорстокий. Актор прекрасно рухається, в танцювальних моментах він задає тон кордебалету, на високому рівні виконує вокальні партії. Повністю віддається внутрішньому проживанню.

Фінал вистави повертає глядачів до початку, дія ніби набуває логічного завершення. Зваблені жінки привели його до тріумфу, все досягнуто, але якою ціною? Повільно піднімається вгору величезний гаманець, і раптом всі бачать, що він дірявий, рефреном цьому відкриттю звучать Жоржеві слова: “Навіщо мені слава, якщо я не можу бути собою?”.

• Алла ПІДЛУЖНА

БОЙОВЕ МИСТЕЦТВО

Продовження. Початок
у ч. 36 (152), 6—12 вересня 2002 р.,
ч. 6 (174), 5—11 лютого 2003 р.

Майстер бойового мистецтва, за якою б системою не навчався, є Майстром. Як сказано в “Думі про Колохрест”, до вершини досконалості можна йти різними дорогами, але сама вершина для всіх одна. Дати відсіч п'яному хулігану на вулиці зможе і боксер, і каратист, і дзюдоїст, і борець греко-римського стилю. Потрібно розуміти, що відрізняє одне бойове мистецтво від іншого, крім зовнішнього антуражу, ритуалу, форми, правил, організації. В кожному справжньому бойовому мистецтві своєрідною серцевиною є головна філософська ідея. Саме цим один вид двоборства відрізняється від іншого, а не якимись особливими прийомами, прийоми майже у всіх однакові. Наприклад, у Карате головна ідея — перетворити частини свого тіла на зброю (меч, молот, спис, щит і т. п.). В Кендо, навпаки, основна світоглядна думка — це вселити в метал, у меч свою душу, зріднитися з шаблюкою так, щоб вона стала частиною твого тіла чи взагалі живою істотою. Ідея таких спортивних двоборств як бокс, кікбоксинг, армреслінг у тому, щоб стати Переможцем: сильного здолати силою, швидкого швидкістю, твердого — твердістю, вправного — вправністю. В Ушу — все

но на відчутті гармонії анатомічних сил Інь—Янь. Тут треба відповісти швидкості швидкістю — силою, на жорстким, на жорстке — на хитрість — простотою, — захватом, на захват — і т. д. Сенса Дзю-до в умінні ти свою рівновагу й порушення рівноваги. Головна ж ідея Колохреста — це направлення копії вектора атаки в потрібному напрямку: на удар — ударом, на захват — контрзахватом, на кидок — контрикидом, а надзавдання цього мистецтва — не стати переможцем, а залишитися непереможеним.

Тут-таки згадується стара притча про відмінність бойових мистецтв у реагуванні на ситуацію. Хто з майстрів як вчинить, коли побачить, що в нього летить кинутий камінь? Каратеїст розіб'є камінь ударом кулака, а тхеквондист ударом ноги. Майстер Ушу відіб'є вбік камінь м'яким блоком. Боксер ухилиться від каменя. Айкидока впливає камінь і миролюбно покладе його біля своїх ніг. За аналогією продовжуючи цей ряд, можна сказати, що майстер Колохреста будь-яким зі способів чи прийомів має повернути камінь із тією ж силою, по тій же

фото Валерія

ДВОЄДИНІСТЬ ДВОБОРСТВА

Навздогін попереду
розвідок протистояння
зокрема. Майстер
вого мистецтва

Б

“аморфність” нашого суспільства.

траєкторії у того, хто його кинув.

Як і кожне мистецтво, бойове мистецтво також має дві складові: філософську (концептуальну, теоретичну) і практичну (прикладну, ремісничу). Первинний сенс бойового мистецтва — це поєдинок, та практика, яка повертає до реальності. Але поєдинок — це не тільки зіткнення тіл, кінцівок, зброї, це ще й зіткнення, протистояння характерів, умів, досвіду. Поєдинок — це ще й спосіб самопізнання, випробування себе в різних ситуаціях, визначення до якого рівня ти є хазяїном свого тіла й розуму.

Чим відрізняється заняття в школі Бойового Мистецтва від майже аналогічних занять в секції рукопашного бою чи в міліцей-

ській школі? Тим самим, чим мистецтво відрізняється від ремісництва, а художник — сапожник — від шевця — художника, чим творче осмислення відрізняється від механічного накопичення прийомів. Відрізнятимуться вони й по відношенню до поразок і перемог. Для зовнішнього успіху головне — Перемога, а для накопичення мудрості, внутрішнього зростання потрібен аналіз поразок. Тому перемоги й поразки — це матеріал, із якого вибудовуються різні речі — Слава й Самопізнання. (Із Перемог — Слава, із Поразок — Самопізнання).

Справжнє бойове мистецтво базується на гармонійній рівновазі: між духовним і тілесним, між формою та змістом, між теорією і практикою.

Перетворення мистецтва в спорт — це порушення рівноваги, це опускання на нижчий щабель, на якому найвища мета — не вдосконалення, а рекорди. Після того, як дзюдо й карате перетворили на спорт, звідти пішло мистецтво, втратився їх вищий, філософський сенс. Подальший рух у бік практицизму привів ще до більшого спрощення, примітивізму. Спрощене дзюдо — це самбо. Примітивізоване карате виродилося в кікбоксинг. Всесвітньо відомий Брюс Лі зробив спро-

Ушу. ата-древніфіо-ддій-у фі-е те-ніше-його-мер-кіно-інгів.-джа-нація-шлях-заповнення лав військових навчальних закладів і армії. традицій подальших мо-і. Не менш відомого кі-айкідока Стівена Сігала. важні майстри хвалять за по-пуляризацію айкідо, але все ж серйозно не сприймають.

Оскільки Колохрест — це система розуміння рукопашного бою, це вчення про найбільш загальні закони взаємозв'язку складових конфлікту і способів його вирішення — тому Колохрест не є спортом. Немає потреби проводити змагання і першості для визначення чемпіона чи рекордсмена. Рекорди — це марнославність і суєтність. Колохрест — це інструмент самовдосконалення, а не ранжирування та рейтингування. Однак у процесі занять із вивчення Колохреста, звичайно ж, необхідні спаринги, герці, поєдинки з одним, двома, трьома, чотирма суперниками, з легким і більш жорстким контактом, навчальні бої зі зброєю і без зброї. Оскільки майстер Колохреста має “віддзеркалити” будь-які дії противника, будь-яку манеру чи стиль, в ідеалі він повинен бути універсальним солдатом. Майстер Колохреста, якщо захоче, може брати участь у змаганнях за правилами боксу чи кікбоксингу, вільної чи класичної боротьби чи навіть у боротьбі без правил. І, як сказано в “Думі”:

“І тоді почнуть творити справжній дива швидкі ноги, міцні руки, світ-голова...”

Віктор ОХРИМЕНКО.

● наставник Школи Колохреста

На фото: Клуб національних бойових мистецтв “Характер-ник”.

МАЙБУТНЄ ЧИ УТОПІЯ?

СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА КОЗАЦЬКА СІЧ

У минулі часи Запорізька Січ була потужною військовою та політичною силою, козацькою республікою.

Згідно зі статутот “Українського козацтва”, воно — правонаступник всіх без винятку історичних гілок козацтва, які стояли на державницьких засадах, зокрема і Війська Запорізького (як низового, так і гетьманського). Тобто козацтво повинно керувати державою, і для цього вже створено українську козацьку партію. А для захисту Батьківщини повинна бути створена козацька армія, військово-морський флот і авіація. Таким чином повинні існувати три структурних підрозділи козацтва: козацька партія, козацька армія, військово-морський флот і авіація, вільне козацтво, яке працює на виробництві, в сільському господарстві, освіті, науці тощо. Очолювати все козацтво України повинен гетьман. Водночас зберігатиметься посада міністра оборони, яку повинен обіймати козак.

В українській козацькій армії, військово-морському флоті та авіації зберігатимуться посади отаманів, обозних, бунчужних, хорунжих. Всі середні й вищі військові навчальні заклади повинні бути козацькими. Необхідно затвердити звертання до старших по рангу словом “пане”. Служба в усіх родах військ — за контрактом. Необхідно створити школи козацького гарту на зразок Волинської як базу для поповнення лав військових навчальних закладів і армії.

У Суверенній Українській державі Козацька Січ зберігатиметься вищий керівний орган країни Верховна Рада, Кабінет Міністрів і посада президента.

Всі три структурних підрозділи козацтва об'єднає єдина й основна ідея — сучасний український козак. Передусім козак — це патріот, для якого Україна понад усе, це освічена людина, яка досконалим володіє українською мовою, добре знає історію козацтва й України, орієнтується в сучасній політичній ситуації. При вступі до лав козацтва кандидат насамперед складає тест, який допомагає виявити його патріотичні почуття до України.

Необхідно, щоб для кандидатів держава забезпечила навчання української мови хоча б двічі на тиждень упродовж півроку, створивши для цього безкоштовні курси при середніх навчальних закладах. Майбутніх козаків повинні навчити не тільки правильно писати, а й говорити, з тим, щоб витіснити з мови суржик.

Для втілення в життя ідеї побудови Суверенної Української держави Козацька Січ просимо Верховну Раду внести до Конституції України відповідні зміни. Просимо Івана Біласа, гетьмана “українського козацтва” очолити роботу з побудови Суверенної Української держави Козацька Січ, а всіх тих, кому не байдужа доля України приєднатися до обговорення цього питання.

● Володимир ВОЛОВОДУК,
Отaman Вінницького козацького полку ім. Івана Богуна

Володимир ЛЕБЕДЕВИЧ,
Наказний отаман реєстрового українського козацтва Вінниччини

КОЗАКИ ОБЛАШТОВУВАТИМУТЬ ЗМІЙНИЙ

У Києві пройшло засідання 2-ої великої ради ВГО “Українське реєстрове козацтво”, що було створене лише в липні минулого року. Окрім іншого, йшлося про формування протягом цього року дієздатного козацького осередку на о. Зміїному. Тут уже найближчим часом планується — і суто власними коштами! — збудувати

чоловічий монастир, еколого-природничу лабораторію, а також у більш віддаленій перспективі — можливо, навіть і готель для любителів екстремального туризму.

Отже, залишається сподіватися, що нашому козацтву вистачить і сили, і вміння, щоб виконати всі ці добровільно взяті на себе зобов'язання.

Посол США в Україні Карлос Паскуаль провів годинний чат на сайті “Телекритика”. Подаємо декілька відповідей дипломата на запитання віртуальних співрозмовників.

— **Влітку Ви залишаєте Україну. Яку спадщину передасте своєму наступнику?**

— Досягнення дипломата в якійсь країні — це не є його власні досягнення. Швидше це досягнення, які підтримуються й заохочуються обома нашими країнами. Для мене найбільш значущою зміною, яка відбулася за останні три роки, є консолідація і зростання українського громадянського суспільства. У сфері мас-медіа минулого року журналісти відреагували на зовнішній тиск шляхом самоорганізації і домоглися проведення парламентських слухань. На початку квітня було ухвалено законодавство проти цензури, яке безпосередньо базується на зусиллях цих журналістів. Звичайно, такі кроки — це успіх не Сполучених Штатів, радше вони показують, що все більше українців беруть долю своєї країни у власні руки.

— **Ви часто зустрічаєтеся з Віктором Ющенком, іншими опозиційними політиками?**

— Я часто зустрічаюся з політичними лідерами з усього політичного спектру. Я покладаюся на них, коли намагаюся краще зрозуміти життя в Україні та українську політику. В політичній галузі підхід США полягає в сприянні створенню однакових умов для політичного змагання, ми не займаємо сторону якогось конкретного політика чи конкретно політичної партії. Я радий, що можу називати багатьох українських політиків своїми друзями, серед них Ющенко, Пінчук, Зінченко, Тигіпко, Тарасюк і багато інших. Всі вони багато чого мене навчили.

— **Про “кольчужний скандал” із ними говорили?**

— Політика США стосовно

“Кольчуги” залишається незмінною з того часу, як я виступав з цього приводу 20 грудня минулого року. На цей момент ми вирішили, що США навряд чи придуть до спільного знаменника у випадку з “Кольчугою”. Але ми вважаємо, що важливо вивчити певні уроки з цієї ситуації і конструктивно їх застосувати. Зокрема, ми зосередилися на способах зміцнення системи експортного контролю України. І тут уже

УКРАЇНІ ТЕРМІНОВО ПОТРІБНА ДЕМОКРАТИЧНА РЕПУТАЦІЯ

здійснюються позитивні кроки. Україна збільшила повноваження комітету з технічного та військового співробітництва та політики військового контролю. Його штат збільшено з 3 до 30 професіоналів. Ухвалено закон з експортного контролю. Наприкінці березня проведено важливу конференцію з експортного контролю. Ми спільно розвиваємо проекти з підвищення безпеки об'єктів, де наявні матеріали бактеріологічні, ядерні, радіологічні. Ми вважаємо, що ці кроки відбивають позитивне застосування тих уроків, які ми мали минулої осені.

— **Як суд над экс-прем'єром Лазаренком може вплинути на американо-українські стосунки?**

— Процес у справі Лазаренка призначений на серпень. І США, і Україна бажать, щоб він відбувся перед законом. Під час підготовки до судового процесу відповідальний суддя у Сан-Франциско за-

Фото О. Кутлякметова

твердив два списки свідків. Один від уряду, інший — від адвокатів Лазаренка. Президента Кучму включено у список адвокатів. Щоб узяти свідчення, ми надіслали відповідний запит згідно з українсько-американським договором про взаємну правову допомогу до Генпрокуратури України. Лише Генпрокуратура має законне право влаштовувати відповідні зустрічі для отримання свідчень. Саме від Генпрокуратури залежить реалізація цих кроків у відповідності до українського законодавства. Тому ми побачимо з часом, які саме особи даватимуть свідчення.

— **Як Ви оцінюєте українські шанси на євроінтеграцію?**

— Україна заявила, що головна мета її зовнішньої політики — це повна інтеграція до Євроатлантичних інституцій. Найважливіший фактор, який впливатиме на цей процес, — чи буде Україна визнана як європейська демократія.

Наступні півтора року перед Україною є така можливість — закріпити свою демократичну репутацію. Ключовим питанням буде — чи відбудуться у жовтні 2004 р. президентські вибори, і чи ці вибори будуть чесними й вільними? В Україні є також можливість поліпшувати клімат для розвитку неурядових організацій та незалежної преси. В наступний рік-півтора майбутнє Європи буде змінюватися докорінно. 7 нових членів приєднається до НАТО. 10 країн продовжуватимуть рух до вступу в ЄС. Те, як розвиватиметься Україна в період цього розширення, значною мірою вплине на перспективи майбутнього членства України. Навіть якщо до цього членства залишаються роки, саме найближче майбутнє має вирішальний вплив на те, чи двері залишатимуться відкритими.

— **Коли щодо України буде скасовано поправку Джексона-Веніка?**

— Адміністрація Буша недовзначно заявила, що підтримує скасування поправки Джексона-Веніка. Це ґрунтується на великому поступі, досягнутому в розвитку релігійної свободи. Однак, хоча Джексона-Венік передусім пов'язаний із питаннями релігії, він також має відношення і до торговельного законодавства. Владу з цих питань в американському конгресі мають комітети з торгівлі в Сенаті та Палаті представників. Саме ці комітети відповідають за перегляд законодавства, необхідний для зняття поправки щодо України. Поступ, досягнутий останнім часом у наших двосторонніх торговельних стосунках та в процесі приєднання України до СОТ, допоможе в знятті поправки Джексона-Веніка. Я не можу прогнозувати, коли Конгрес голосуватиме з цього питання і чи вони працюватимуть над законодавством тільки для України чи для групи країн.

— **Швидше за все, український батальйон таки поїде до Іраку. А як Україна може взяти участь у відбудові повоєнного Іраку?**

— Ми очікуємо принаймні двох окремих фаз у відбудові Іраку. На першій фазі відбудовчі зусилля фінансуються доларами американських платників податків. Ми сподіваємося на другу фазу, в якій надходження Іраку від продажу нафти допомагатимуть фінансувати відбудову країни. На першій фазі генеральні контракти віддані американським компаніям. Але ми також використали гнучкі умови нашого законодавства, які дозволяють іншим країнам брати участь як субпідрядникам. Ми провели численні семінари й надали інформацію українському уряду та підприємцям, щоб вони могли скористатися потенційними можливостями отримати субпідряди. У підсумку контракти призначатимуться на основі конкурентного відбору. Українські компанії, безумовно, мають добру кваліфікацію для участі в такій конкуренції, але результатів ніхто гарантувати не може.

РІК РОСІЇ

Таке рішення вже викликало скептичну реакцію у деяких мас-медіа. Наприклад, “Вечерние вести” зауважили: “Смена названия Красных казаков на Московский проспект напоминает, скорее, поговорку: “хрен редьки не слаще”.

Я навмисно не перекладав це речення українською, оскільки воно саме в оригіналі аскраво висвітлює проблему.

Жодного проспекту “красных казаков” у Києві не було. Був проспект Червоного козацтва. А що таке Червоне козацтво — добре знають навіть серйозні московські історики, і пишуть цю назву російською мовою так — “Червонное казачество”. Тому що добре усвідомлюють питомо українське походження цього феномену.

Так, це червоне, більшовицьке військово-формування — яке виросло за три роки з піхотного куреня на кінний корпус. Але українське. Те, біля витоків якого стояв Віталій Примаков. І яке справді було потужною військовою силою у 1919-20 роках, однією з тих, що зумовила перемогу більшовиків над їхніми ворогами. Вороги ці були різними, і до

МОСКОВСЬКИЙ КИЇВ

У Києві з'явилася ще одна назва на честь Москви. До залізничної станції Київ-Московський та Московських вулиці і площі додався ще й Московський проспект. На пленарному засіданні IV сесії Київської міської ради таку назву отримав тепер уже колишній проспект Червоних козаків.

цього питання ми ще повернемося.

Якщо Київрада керувалася міркуваннями очищення топоніміки столиці України від усіх слідів комуністичного панування, то її рішення логічне. Але чому тоді десятки вулиць і площ Києва досі названі на честь більшовицьких політиків, військовиків та культуртрегерів? Чому непорушно стоять пам'ятники організаторам голодоморів та політичних репресій? Чому в самісінькому центрі Києва височить пам'ятник Леніну? І, зрештою, Червоне козацтво виконувало команди Москви. Де тут логіка: “покарано” виконавця, піднесено ініціатора й командувача, себто столицю Російської імперії (білої, червоної, “демократичної” — але імперії)?

Ще одна цікава річ: ко-мандирські кадри, які виїшли з лав Червоного козацтва, у 1936—38 роках стали об'єктом пильного полювання і нищення відпо-

відними “органами”. Ймовірно, тому, що в них, поперше, залишалося щось українське (хоч і радянське), по-друге, тому що ці команди постійно виступали за якнайшвидше перетворення Червоної армії на мотомеханізовану, насичену сучасною зброєю, — усупереч Ворошилову, Буденному, Кулику, Щаденку, Апанасенку й іншим колишнім кінармійцям, — і тому Сталін зарахував їх до “угруповання Тухачевського”. Але попри те, з колишніх “червонців” уціліли (дехто — пройшовши ГУЛАГ) і усявилися в боях із нацизмом маршали Кошовий та Рибалко, генерали Горбатов і Жмаченко...

Але в Київраді була якась інша логіка. Яка саме? Не комуністична — адже тоді б вона не перейменовувала нічого. Не націоналістична — адже націоналісти пишуться всіма досягненнями своєї нації (і не в останню чергу — тими військовиками, які гарно били

чужоземних зайд). Не ліберальна — ліберали виступають за загальне порозуміння, за співіснування “червоних”, “білих” і “синьожовтих” складових української історії. Тоді яка?

Тут можливі два варіанти. Перший пов'язаний із історією Червоного козацтва. Адже воно відіграло вирішальну роль у перемозі над російською білою армією генерала Денікіна восени 1919 року під Кромами й Орлом. Били “червонці” через рік і врангелівську армію, знешкодивши наймодернішу на той час зброю — танки. Отож у межах “року Росії в Україні”, щоб не драгувати високопоставлених московських візитерів (а тим цілком могли покласти на стіл довідку про історичну роль Червоного козацтва) і перейменували проспект. Адже воно поховало 1919 року сподівання Денікіна на реставрацію “єдиної і недеміної”. І потім, наприкінці 20-х, Скрипник й інші

Малюнок А. Казанського

націонал-комуністи намагалися сформувати на основі корпусу Червоного козацтва хоча й радянські, але щиро українські війська. Можливо, істотно більш українські, ніж деякі частини сучасних Збройних сил України... Отож — нате, вам, друже Путін і друже Лужков, Московський проспект! А Червоне козацтво погане, бо воно било добірні офіцерські частини Денікіна.

Чи все значно простіше

(і це вже — другий варіант)? І Київрада діяла за принципом “збереження балансу”? Зникло з мапи Києва ймення “Совхозная улица”, з'явилася вулиця Василя Стуса, натомість щезає ймення українського Червоного козацтва, а постає такий собі “Московський праспект”? Цілком імовірно. Добре, хоч не Луб'янський...

• **Сергій ЧАЛИЙ**

“СЛОН ДОВГО ЧУХАЄТЬСЯ ПЕРЕД ПОЛЬОТОМ”

— Я пам’ятаю перший фестиваль “Червона рута” і Вас на фестивалі. Всі були переконані, що завтра чи післязавтра українська поп-музика звучати ме на всіх широтах. Тим часом вона не дуже потужно звучить на рідних теренах. Чому так сталося?

— Є відчуття гойдалки — спочатку в один бік, потім у другий. Була загальна ейфорія — як не за місяць, то за рік-два станемо Європою, все зміниться. І в Донецьку будуть українські пісні співати. А потім закон гойдалки спрацював у інший бік — настали депресія і розчарування. До речі, то було в українців у всьому світі — різка зневіра після ейфорії. Тепер гойдалка зупинилася — золота, чи псевдозолота середина, коли розумієш, що, мабуть, так і мало бути. Зміни відбуваються не так швидко, особливо з українцями. Це, взагалі то, традиційно-консервативна нація, треба багато часу, аби щось змінилося. Але є надія.

Пригадую, я був делегатом І з’їзду Руху, теж була загальна ейфорія: багато гостей, усі вставали, співали, прапорами махали. Але пам’ятаєте, наприкінці 80-х Україна знову загізнувалася — скрізь уже починалася демократія, а в нас ще був Щербицький, усі чуналися — як воно буде? Один делегат із Кавказу тоді розповів анекдота про літаючих слонів. Тобто — слони взагалі не літають, але вже як полетять... І Україна — такий собі літаючий слон, дуже важкий на підйом, але коли нарешті це вдасться... Я сподіваюся, що зараз іде процес “чухання” і підйому — для другого стрибка слона в політ.

— Ви активно гастролювали наприкінці 80-х — на початку 90-х, а потім про Вас довго нічого не чули.

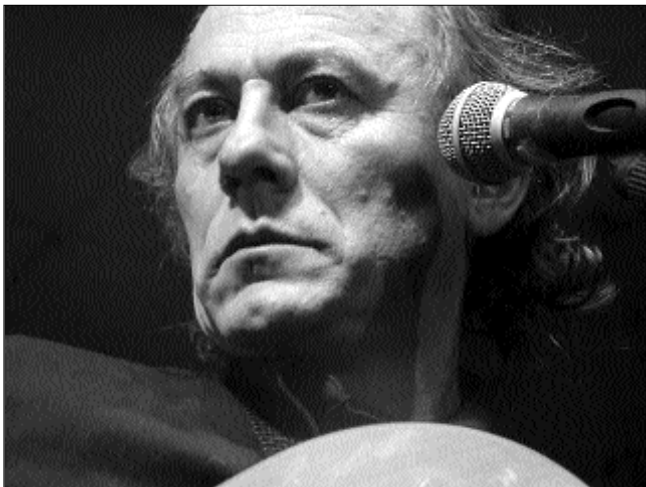
— Так вийшло, що я досить довго тоді перебував за кордоном. Поки дружина ще працювала в Торонто, зрозуміло, що і залишався там. Хоч ніколи назавжди туди не виїжджав, раз на кілька місяців приїжджав до України, щоб продовжити якісь свої справи. Врешті, й мені була потрібна певна пауза після руху гойдалки — перед тим був театр “Не журись!”, ми мали ефектні на той час вистави. Потім відчув, що настав час зупинитися, переосмислити й шукати нові шляхи. “Не журись!” утворилися спонтанно і стихійно, за рік зробили шість різних програм, ми відчували, що наш час — саме тоді. Так само стихійно наша активність пішла на спад. Хтось із “Не журись!” обрав свій власний шлях — як Тарас Чубай, що створив “Плач Єремії”. Зараз “Не журись!” існує, але вже, так би мовити, спокійніше, не так активно, як раніше.

— Героїня першої “Червоної рути” Віка Врадій зараз в Америці. Ви теж мали можливість залишитися за океаном.

— Якщо чесно, в мене взагалі немає спокуси довго затримуватися на одному місці — можливо, в мене така циганська натура, до того ж, я Близнюк за гороскопом. Мені важко залишатися довго в одній точці простору — інакше буде депресивний стан. Ідеально для мене — подорожувати світом. Раніше такої можливості не мав, тепер надолужую.

Щоб українського артиста слухали на Заході, треба провести величезну роботу. Там безліч місцевих артистів, більшість із яких — безробітні й теж мріють кудись вирватися, щоб їх почули. Тож гостям прорватися дуже важко. Та сама Віка — скільки вона старалася, навіть англійською співала...

— Ви з Вікою спілкуєтесь?

ВІКТОР МОРОЗОВ, ЯКИЙ ЖИВЕ У ТРЬОХ МІСТАХ І НЕ ЖУРИТЬСЯ

Він належить до артистів, чия популярність, даруйте за банальність — поза часом. Так само оригінальний, філософський та іронічний сьогодні, як і 10-15 (коли всі знали гурт “Не журись!”) чи 30 років тому (коли “Арніку” шанували нарівні зі “Смерічкою”).

Недавно Морозов зробив спільний проект із “Мертвим півнем” — компакт-диск “Афродизіяки”, цю ж назву мав знову ж таки спільний концерт на столичній сцені. Хоч у Києві, як, врешті, і деінде, пан Віктор надовго не затримується, зупиняючись то у Львові (там родина), іноді в Кременці (там народився), або в Торонто (звідти родом дружина Мотря). Все ж таки одного разу його вдалося зустріти на Хрещатику...

— У вересні її бачила моя дружина — у Вашингтоні були акції пам’яті Гіт Гонгадзе. Мотря там була. Віка розповіла, що живе у Нью-Йорку, а працювати їздить до українського ресторану десь у Філадельфії. Якоїсь агенції у неї нема.

— Звучить драматично.

— З того, що чув — вона мріє приїхати в Україну на гастролі. Зрозуміло, їй трохи сумно — тут мала славу першої рок-зірки, там її мало хто знає. Але, знаючи неспокійну Вічину натуру, не думаю, що вона змириться з сьогоднішнім станом речей. Я сподіваюся, ми про неї ще почуємо.

“АРНІКА” ВЕДЕ ДО АПТЕКИ Й ДО ВІДРАХУВАННЯ З УНІВЕРСИТЕТУ

— Ви й Віка розпочинали рок у Львові, який тоді переслідували.

— Ми з Вікою починали з групи “Арніка”. У “Арніки” було багато проблем, надто у 1972 р. Ми щойно утворилися і поїхали на популярний тоді Всесоюзний конкурс “Алло, ми шукаємо таланти!”. Зональний тур відбувався в Чернівцях. Виїжджали і не мали назви групи. Чому стали “Арнікою”? Були самодіяльним колективом, який грав біг-біт, працювали при Львівському аптекоуправлінні, син його завідувачою в нас співав. Знайшли собі тепле містечко. Думали — що б зробити, щоб назва пасувала до аптекоуправління? До Чернівців із нами їхав один тодішній працівник, тепер його начальником, пан Зініха. Він запропонував “Арніку” — лікарська рослина, яка росте в Карпатах. В народі її називають “кріпкостій” — важлива рослина для чоловіків, а в народній медицині застосовувалася для запобігання вагітності.

У Чернівцях перемогли “Арніка” й “Смерічка”. На той час я вже був знайомий із Назаром Яремчуком, із Василем Зінкевичем, Володею Івасюком. Тоді зійшлися ближче. Разом поїхали до Москви на фінал і там теж перемогли.

Поверталися до Львова й думали як нас будуть зустрічати з квітами й оркестром. Зустрічали зовсім інакше. Саме у 1972 почалися повальні арешти інтелігенції, письменників. Крім музики, я тоді бавився ще й літературою. Зі своїми друзями, сьогодні — поважними літераторами — робили рукописний журнал “Скриня”, не політичний, то був андеґраунд, ми не шанували офіційно визнану літературу. Цього було досить, щоб нас усіх повикидали з університету. Мене так і не поновили, до речі. А якщо журнал знаходили під час обшуку... Я вилетів з останнього курсу — до закінчення вузу лишалося 2 місяці. Це була одна причина. Друга — що на фіналі в Москві ми співали пісню “Чорна рілля, ізорана”, у Львові дізналися, що ця пісня страшенно націоналістична, заборонена. Я став невідзним за кордон, про виступи по радіо чи телебаченню треба було забути. Найгірше було те, що не можна було переміщуватися.

“Арніка” грала й по весіллях. Виходила заміж донька секретаря парткому університету, почувли, що я там маю грати — заборонили. Абсурдні ситуації були. Хіба на танцях нам дозволяли виступати.

— Зате доля зводила Вас зі справжніми митцями.

— Я іноді приходив до Володимира Івасюка, він свої нові пісні награвав. Одного разу сказав: “Вікторе, давай разом пісню напишемо”. Я не розумів — як разом: він уже відомий композитор був, а я тільки робив перші спроби.

Він починав на піаніно фразу, а я продовжував. Ясно, що з того нічого не вийшло, вірніше, вийшла суто його пісня, здається, це був “Кленовий вогонь”, мого там нічого не було. Я вже потім зрозумів — можливо, таким чином він хотів якось мене підтримати, показати — якщо ми разом можемо творити, то в мене буде впевненість у власних силах. Це для мене була дуже важлива подія. Інсценізацією, таким акторським етюдом Івасюк мені дуже допоміг.

Ще цікаво було — минулого року я познайомився з Паоло Коельо, книжки якого перекладаю, це було в Москві. Я з дружиною спеціально їздив на книжковий ярмарок, щоб із ним познайомитися. Він теж починав не як літератор, а як музикант, хіпнував, їздив із рок-групою по гастролях, теж мав проблеми з університетом, бо вони видавали якийсь часопис — усе майже, як у мене. В його рідній Бразилії була хунта, його й ув’язнювали, і в психіатрику кидали. Коли ми розмовляли, побачив, що в нього на руці витатуюваний метелик. Коельо розповів цікаву історію: вони з дружиною не мають обручок, але вирішили навично себе поєднати однаковим татуюванням. Обручку можна знати, а метелика — ні. Дуже символічно — як і метелик, людина з гусені має перетворитися на прекрасну крилату істоту.

— Крім музики, Ви настільки зацікавилися “Гаррі Поттером”, що переклали його на українську. Ваш переклад визнали значно кращим од російського.

— Спочатку я перекладав Паоло Коельо — “Алхіміка” та інші твори, а потім подумав, що в Україні є чималенька ніша — бракує літератури для підлітків, і оригінальної, і

перекладної. І я вирішив щось для цих читачів перекласти. Взявся за “Хроніки Нарнії” Льюїса, відому класику. Саме тоді на Заході з’явився “Гаррі Поттер”. Була ідея фікс — перекласти перший том, поки ще немає російської версії, діти в Харкові чи Донецьку будуть читати українську. Шкода, що не вдалося цю ідею здійснити з двох причин — по-перше, в Україні тоді ніхто не чув, що таке Гаррі Поттер, це був 2000 рік. По-друге — українські видавництва важко переконати, все дуже повільно вирішувалося. Потім, коли Іван Малкович, директор видавництва “А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га”, теж захопився цією ідеєю, він, як християнин, мав певний внутрішній страх — тоді були чутки, що “Гаррі Поттер” пов’язаний із чаклунством, сатанізмом, усіма такими поганими речами. Нарешті, треба було отримати авторські права на переклад — переговори з англійським видавництвом тривали майже рік.

— Коли приїжджаєте до Львова, відчуваєте, що він уже не такий, як раніше? Знехатний, зросійщений.

— Тут спрацьовує певний стереотип — чомусь Львів вважався найбільш українським містом. Хоча насправді ніколи таким не був. Львів завжди був досить космополітичним містом упродовж усієї історії, там перепліталися нації і культури, в цьому є певний шарм. Навіть вулиці називалися Вірменська, Сербська, Староєврейська, Руска.

Коли почали говорити, що Львів — це українське місто, то було видавання бажаного за дійсне. Він не був таким ні в першій половині минулого сторіччя, бо тоді це було польське місто, ні в другій — бо тоді була русифікація, ще більша, ніж тепер. На початку 1990-х Львів став більш українським — євреї та росіяни просто перелякалися й перефарбувалися. Всі стали такими патріотами, українцями. А тепер бачать — усе спокійно, і все повернулося назад. Ще один момент, я так само над цим довго думав: що ж таке, чимдалі більше російської мови у Львові — тут, напевне, такий собі опір проти чогось офіційного. Українська стала офіційною, і коли молодь дивиться на ті, перепошую, офіційні рила, які по телебаченню державною говорять, хоч видно, наскільки це для них штучно, в молодих людей виникає бажання — на знак протесту говорити російською. Все має бути природним, і має минути час. Найкраще було б, якби українською заговорили брати Клички, Андрій Шевченко (який, до речі, неймовірно швидко вивчив італійську мову) чи відома фотомодель. Тоді зрозуміли б, що українська — це престижно. Дуже повільно все змінюється...

— Ваш спільний проект із “Мертвим півнем” — чия була ідея?

— Михайла Барбари. Ми святкували день народження Тараса Чубая, Місько вибрав момент, коли я був трохи розслаблений, веселий і на все погоджувався: “Вікторе, давай зробимо щось разом”. — “Та хоч зараз!” Наступного дня я про все забув, але Місько нагадав, і не було як відкрутитись. А все почалося з того, що він колись почув записи “Арніки”, особливо йому сподобалися ті, що зроблені в арт-роковому стилі — на вірші П.Тичини або Ф. Г. Лорки — ми робили такі цікаві серйозні речі. Ідея була, щоб ці давні пісні оновити сучасними аранжуваннями. Так воно все пішло — і вийшов альбом “Афродизіяки”.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Фото з сайту Віктора Морозова

ВИРОСЛО ПОКОЛІННЯ, ЯКЕ НЕ СПРИЙМАЄ ПОЕТИЧНЕ КІНО

— Недавно завершилася робота над фільмом Ежи Гофмана “Стара казка”, у якій Ви граєте.

— Я саме їздив на озвучення, граю першого польського короля Попеля, це VIII—IX століття. Для озвучення був кастинг, уже хтось із польських акторів мою роль озвучив, але в нас із Гофманом була така джентльменська угода — не озвучуватиму себе ж тільки тоді, якщо акцент буде поганий. Вдалося.

— В українських режисерів протягом останніх років Ви теж знімалися в історичних фільмах, про які потім критика писала, що лише Ви їх і “витагуєте”, а в нас відзняли чергову пародію на Гофмана. Чого, крім бюджету, бракує нашому кіно, щоб бути на рівні?

— А що, воно не на рівні? — Не дуже...

— Я не можу говорити щось погане про своїх колег. Не знаю... Можна, я не буду про це говорити?

— Тоді поговоримо про “Молитву за гетьмана Мазепу”. Чому після активної реклами фільм не пішов у широкий прокат? Невже справді публіка не доросла?

— Є різні причини, не тільки ця. Може, й не доріс глядач. Річ у тому, що він не звик до метафоричного кіно. Глядач більше при звичайному до реалізму. Колись Щербинський сказав, що з поетичним кіно покінчено. Поетичне кіно обірвалося на “Білому птахові з чорною ознакою”. Виросло покоління, яке не сприймає поетичного кіно, яке не може мислити образами, асоціаціями. Добре це чи погано, я не знаю.

Але ж ми, по-перше, не знаємо історії України, нас не вчили. Те ж саме стосовно історії Мазепи. Навіть на портретах він різний, бо був великим характерником. Ми ж знаємо, який це був розквіт барокко, яка культура була при Мазепі, він побудував 17 церков. Мати Мазепи — ігуменя Києво-Печерської Лаври. Гетьман був неординарною фігурою, 23 роки дружив із Петром I, його звинувачували у проросійських поглядах. Нам невідомо, чому так сталося, чому він повстав проти Петра. Ми вчили поему Пушкіна, який підтримує російського імператора й не сприймає Мазепу. Тим часом декабрист Рилєєв написав поему, яка називається “Войнаровский”, це права рука Мазепи. І там Мазепа — як ідеал боротьби з царським самодержавством. Ми цього твору не вчили.

Багато є різних причин, чому фільм не пішов у прокат. Хтозна, можливо через 10 років буде інакше? Ви думаєте, “Тіні забутих предків” люди дивилися?

— Я не дуже пам’ятаю своє раннє дитинство.

— Потім, коли ви подивилися — нудний фільм, правда?

— Неправда.

— А тоді люди виходили з кінотеатрів, залишалося 15 людей, не було прокату по всій Україні. Потім помер Параджанов, про фільм заговорили. Якби зараз дати прокат “Мазепи”, ви б поба-

чили, як люди виходили б. Так само ніхто не сприймав “Тіні забутих предків”, а це один із найкращих фільмів світу. Тому що мистецтво і прокат — це дві абсолютно різні речі. Зараз ми просто засліплені тим, що коли естрадний співак збирає багато публіки, це дуже хороший співак. Або так само вистава. Хоч буває таке, що дуже погані фільми чи вистави роблять величезні збори.

— А буває так, як у Гофмана — чудовий фільм “Вогнем і мечем” і великий прокат.

ду. Хоч що таке лідер — це передусім людина, мистецтво ж займається проблемою людини.

“ВИСТАВУ ПІД ФАНЕРУ НЕ ЗІГРАЄШ”

— Якщо говорити про образ лідера, людини, відмінної від інших, може, жорсткішою.

— І голову, і талант лідерів теж треба мати.

— Ви мали досвід співпраці з політичними лідерами в уряді Віктора Ющенка. На Ва-

«Я ГРАЮ ЛЮДЕЙ, А НЕ ГЕТЬМАНІВ ЧИ ГЕНЕРАЛІВ»

Розмову з Богданом Ступкою можна порівняти з його ж моноспектаклем: у спілкуванні він так само щедрий на талант, як і на сцені. Ми розмовляємо про його ролі, про українське кіно і театр, актори в якому — теж люди і який також — життя.

— Гофман робить реалістичні фільми. Він так як Ілленко не може зняти, але Гофман дуже любить і поважає цей фільм — “Мазепу”. Кількість глядачів у залі ще не говорить про художній рівень фільму.

— Була інформація, що Ви маєте працювати не лише в Гофмана, а й в якогось американського режисера.

— Уперше чую. А, це в Європі знімали фільм, мені пропонували зіграти Хрущова, я відмовився — який я Хрущов? Треба ж хоч трохи мати подібну фактуру.

— Загримували б.

— Та ні, не вийде нічого. Це ж має бути людина маленького зросту, кругла голова має бути, а не квадратна, як у мене.

— Багатьом кінорежисерам відмовляєте?

— Не було так багато пропозицій. Якщо вважати “Мосфільм” закордонною кіностудією... Звичайно, так, Росія ж — незалежна держава, вона відокремилася від України. Там я почав зніматися в Павла Чухрая, сина відомого Григорія, фільм називається “Водій для Віри”. Відзняли дві третини стрічки, далі грошей забракло і вже рік не знімають. Я там грав генерала.

— Ваші ролі останніх років — це суцільні лідери.

— Я не мріяв грати лідерів. Так сталося, що мене почали запрошувати на ролі гетьманів. Чи генералів, як зараз, коли все нормально складається на “Ленфільмі”. Війна, 1941—43 роки, село, такий детектив — більше наразі не буду говорити. Такий період — почав грати гетьманів і генералів, думаю, що вже їх грати не бу-

шу думку — наш політикум хоч трохи усвідомлює значення культури?

— Ні. Є тільки окремі одиниці. Решта просто не розуміє, що це таке. Їм треба вчитися. Розумієте, що це таке: коли один відомий політик подивився “Царя Едіпа” і питає мене — коли це було написано? Я кажу — дві з половиною тисячі років тому. “Та ти що!...”

— Шкода, що прізвиська цього політика Ви мені не назвете.

— Для чого? Або до мене приходять заслужені, народні артисти, бачать на стіні в кабінеті портрет Леся Курбаса й питають: хто це? Ну, що ви скажете?

— Без коментарів.

— Люди, коли займаються політикою, думають, що зараз створено якусь таку ситуацію, якої ніколи не було. Хоч усе було. Якщо Софокл пише: “О гроші! О владо! — Скільки ви породжуєте заздрощів”. Цій фразі — дві з половиною тисячі років.

Міф про Едіпа нагадує — де б ти не був і які посади не займав би — ти людина. Як повернутися — бути при владі і стати людиною? Як? Не кожному дано це зробити. Коли тепер високопоставлених лідерів знімають з роботи, вони не знають, куди подітися — тремтять, переживають, це для них катастрофа. Бо це крісло, влада, цього дуже-дуже хочеться. Тільки одиниці можуть повернутися. Я тобі зараз прочитаю, що режисер-постановник Стуріа пише: “Те-пер декілька слів про Едіпа, дуже стисло поки що. Як християнин, вірю, що покарання приходить до нас із неба, і заслужено. І ми відповідальні не лише за гріхи

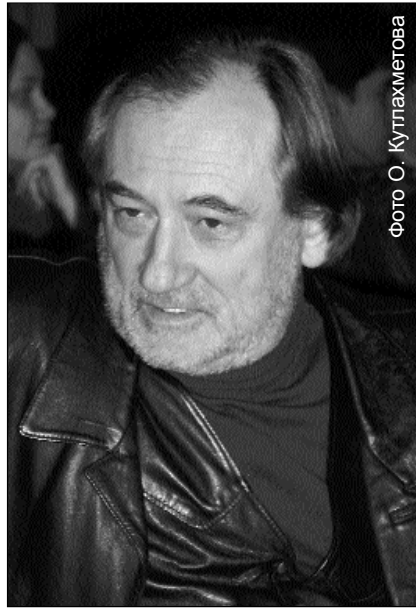

фото О. Кутлякова

твору, це витоки театру: давня Греція, перші драматурги світу — Евріпід, Есхіл, Софокл. Час від часу театр повинен звертатися до свого коріння.

Ми працювали зі Стуріа надзвичайно цікаво, всі 22 актори, зайняті у виставі, просто закохані в цього чоловіка. Я думаю, це величезна школа для тих, хто з ним працював.

— Повертаючись до теми театрального коріння — франківці будуть ставити щось із української класики?

— А що, обов’язково треба ставити українську класику? Не знаю — поки що режисери хочуть поставити Шекспіра, Гоголя — але ж це теж український класик. Якщо Гоголя, то це буде “Ревізор”. Хлестаковим буде Остап Ступка. Городничим буду я.

— Батькові й синові комфортно на одній сцені?

— Я не втручаюся в його акторське життя.

— Ви задоволені ним як актором?

— Зараз — так. Останні два роки — так. Починаючи з “Мами” Віткевича, а я пішов, хоч я знав, що, закінчивши театральну студію, буду отримувати 60 карбованців — це злидні. Але я пішов на це. Головне, як пише Сковорода, людина має знайти споріднену працю. Якщо цього не зробить — буде мучити себе й когось. Треба вродитись і шевцем, і кравцем. Якщо кравець шитиме чоботи, а швець — костюми, то буде те, що маємо. В усі віки це питання було й буде. Я не шкодую, що став актором. Знімаюся в кіно — там можна заробити трохи більше грошей, ніж у театрі.

— Знаючи всі “принципи” акторської професії, Ви намагалися відрадити Остапа, щоб не йшов Вашим шляхом?

— Це його рішення, я не міг заборонити. Мені батько не забороняв, і я не буду. Щоб він мене потім усе життя проклинав? Може, став би інженером чи бізнесменом, а потім, на старості, сказав би мені: ти винен, що я не став артистом. Хочеш — будь ласка. Я ні не дозволяв, ні не забороняв, хоча знаю — це дуже тяжкий труд.

— Це його рішення, я не міг заборонити. Мені батько не забороняв, і я не буду. Щоб він мене потім усе життя проклинав? Може, став би інженером чи бізнесменом, а потім, на старості, сказав би мені: ти винен, що я не став артистом. Хочеш — будь ласка. Я ні не дозволяв, ні не забороняв, хоча знаю — це дуже тяжкий труд.

— Ви поділяєте думку, що в мистецтві вже не залишилося нових засобів і доводиться вкотре повторювати вже зроблене?

— Ні. Колись Михайло Ромм, видатний російський кінорежисер, писав: “Театр помер, бо з’явилося телебачення”. Це були 1950-60 роки. І хіба театр помер? Він ніколи не помер. Чим більше матимете в хаті телевізорів, тим цікавіше буде в

театрі. Це живе спілкування, ви чуєте живий голос, дивитися людині в очі. А телевізор, як сказала львівська письменниця Ірина Вільде, це лизання цукерки крізь шибу. Це ж не “під фанеру” співати, виставу “під фанеру” не зіграєш. Тому до театру люди приходять, тому, коли гастролуємо, веземо “Украдене щастя” І. Франка.

Ми в Києві час від часу цю виставу граємо, вона збирає стільки людей... Всі починають говорити: коли ця вистава у вас була, це щось таке надзвичайне, психологічне, цікаве. Що таке нове — це давно забуте старе, є ж таке прислів’я. Але якщо старе вино добре зроблене — воно смачне. Так само я думаю, що “Украдене щастя” — це смачна вистава.

— Що треба зробити, щоб у театрі було смачно грати молодим акторам, яких вабить сцена, але відштовхує скромна акторська зарплата?

— Це вічно було. Ви думаєте, це зараз з’явилося? Просто раніше про це ніхто не говорив і не писав, ніхто не робив кастинги акторам. Що мені казали раніше? Мій батько працював в оперному театрі й отримував 110 карбованців за радянських часів, мама не працювала, то така біда була. І я ще пішов у театр. Батько дуже хотів, щоб я був інженером, а мама — щоб медиком, тоді були дуже модні професії, як зараз бізнесмен чи юрист. Мене питали: що ти там будеш заробляти? Хто тепер іде в театр? А це був 1958-59 рік. Тож не думайте, що зараз говориться щось нове — молодь не хоче йти, та хто не хоче, хай не йде! Бо він питає — скільки я буду заробляти? Та нормальний чоловік, талановитий, якщо він народився для театру, обов’язково туди піде. Обов’язково талант не пропадає, а як буде думати тільки про гроші, він закопає свій талант. Хай краще буде старшим бухгалтером, не принижуючи акторської професії. Багато було таких, що не пішли в театр, а я пішов, хоч я знав, що, закінчивши театральну студію, буду отримувати 60 карбованців — це злидні. Але я пішов на це. Головне, як пише Сковорода, людина має знайти споріднену працю. Якщо цього не зробить — буде мучити себе й когось. Треба вродитись і шевцем, і кравцем. Якщо кравець шитиме чоботи, а швець — костюми, то буде те, що маємо. В усі віки це питання було й буде. Я не шкодую, що став актором. Знімаюся в кіно — там можна заробити трохи більше грошей, ніж у театрі.

— Знаючи всі “принципи” акторської професії, Ви намагалися відрадити Остапа, щоб не йшов Вашим шляхом?

— Це його рішення, я не міг заборонити. Мені батько не забороняв, і я не буду. Щоб він мене потім усе життя проклинав? Може, став би інженером чи бізнесменом, а потім, на старості, сказав би мені: ти винен, що я не став артистом. Хочеш — будь ласка. Я ні не дозволяв, ні не забороняв, хоча знаю — це дуже тяжкий труд.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Кадри з фільмів “Молитва за гетьмана Мазепу” та “Таємниці Чингісхана”

П'ять років тому вперше в Україні було відкрите відділення "Літературна творчість" в Інституті філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Хтось зіронізує: "Хіба можна навчити бути письменником?"...

Про особливості спеціальності "Літературна творчість" я дізнавалась у викладачів кафедри теорії літератури й компаративістики, бо саме вона випускає таких спеціалістів. У розмові беруть участь завідувач кафедри професор М. К. Наєнко, а також професор О. Г. Астаф'єв.

Михайло Кузьмович Наєнко: Ідея відкриття цього відділення народилася років сім тому. Разом із тодішнім Головою Спілки письменників України Юрієм Мушкетиком ми десь у 1996-1997 роках побували в ректораті й висловили ідею про відкриття такої спеціальності. Після розпаду Радянського Союзу Літературний інститут ім. М. Горького продовжував запрошувати до себе початкуючих літераторів із України, але СПУ відмовляла йому, бо навряд чи в Росії "вчили" б на українських письменників. Тому я, як тодішній декан філологічного факультету, разом із Юрієм Мушкетиком розуміли, що "Літературна творчість" має бути відкрита в нас як окрема спеціальність.

Цього року ми матимемо перший випуск фахівців відділення "Літературна творчість".

— **А як добираються кадри викладацького складу?**

М. Н.: Спецкурси в нас читали (або продовжують читати) такі

Студент — явище вічне та невичерпне. Фах і покликання, стан тіла й душі, похвала та лайка. "Майбутня еліта" перед великим стрибком у "велике майбутнє" "відривається", виражається, студіює життя якнайрізноманітніше. Перша школа самовираження — творчість... Творчість стає професією. Про це сьогодні розповідатимуть та розпитуватимуть не хто інший, а самі студенти. Усе це — їхня творчість.

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИ БУТИ ПИСЬМЕННИКОМ?

відомі письменники, як Юрій Мушкетик, Василь Фольварочний, Валерій Шевчук, Володимир Яворівський, Оксана Забужко, Раїса Іванченко, Етері Басарія, Роман Іваничук, Віктор Кордун, Ігор Кравченко, Юрій Ярмиш, Олексій Дмитренко, Василь Юхимович (нині вже покійний) та інші. "Телемистецтво" читала Неля Даниленко, "Кінорежисуру" — Тарас Ткаченко, "Літературну періодику" — Віталій Святовець, "Риторичку" — народний артист України Анатолій Паламаренко.

— **Яка подальша доля студентів цього відділення?**

М. Н.: Це залежить од того, що вміє робити випускник. Людина з вищою філологічною освітою може працювати в усіх сферах філології, якщо ж абітурієнт вибрав собі спеціальність "Літературна творчість", то він має займатися насамперед творчістю. Взагалі останні п'ять років наш університет випускає фахівців із так званими вільними дипломами. Є проект про Національний університет, у якому говориться, що 70-80 % випускників держава береється працевлаштувати. Але коли ці проекти будуть втілюватися в життя?..

— **Що б Ви хотіли змінити або доповнити надалі в цьому відділенні?**

М. Н.: В майбутньому, очевидно, ми будемо ділити студентів за жанрами, тобто — на поетів і прозаїків, що дасть змогу активніше працювати з ними в цьому, вужчому, руслі. Драматургів ми, напевне, об'єднаємо з прозаїками. На жаль, зараз мало початківців, які б писали саме п'єси. Можливо, активізує інтерес до жанру драматургії Василь Фольварочний, який почав читати курс драматургічної творчості.

Олександр Григорович Астаф'єв: Хотілося б, щоб викладали не лише українські материкові, а й діаспорні письменники, зарубіжні митці, лауреати премій (чому б і не Нобелівської?). Причому це мають бути люди різних естетичних смаків, світоглядів, уподобань, представники різних літературних течій: від реалізму до авангарду. Але тут виникають проблеми з оплатою...

— **Чи матимуть ваші студенти пільги при вступі до Національної спілки письменників України?**

М. Н.: Ні. Перевага надається тому письменнику, який показує

себе справжнім творцем; він може не мати спеціальної освіти, але випускати у світ прекрасні твори.

Уже кілька наших студентів саме з цього відділення стали членами Спілки письменників. Це — Олесь Лященко, Олеся Мамчич, Олександр Стусенко й Олег Здорик, студенти сучасних четвертих-п'ятих курсів. Їх прийнято до СПУ не "за пільгами", а за те, що вже нині виявляють літературний талант.

— **Які у вас побажання для студентів?**

М. Н.: Бажаю їм бути талановитими і йти у велику літературу "семимильними кроками". А також виробляти свій індивідуальний почерк. Ми усвідомлюємо, що "навчити на письменника" фактично неможливо, тому завдання нашого відділення — не стільки навчити писати, скільки огранити талант, дати йому ази творчості минулого (бо в літературі залишаються ті, які мають свій, неповторний голос). І, звичайно, доносити правду, істину про свою епоху, про свій час.

Розмовляла випускниця відділення "Літературна творчість" Інституту філології
Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

Наталка БІДА

Народилася 1981 р. у селі Воскресенка Запорізької області. З 1998 р. навчаюся в Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка. Люблю поезію, живопис, події і писати листи додому.

ІДЕЇ НЕНАПИСАНОГО РОМАНУ

*

Ти зникаєш суєту,
П'янкою ходою
Розтинаючи
Хвилі
Килима
Ти витрачаєш купу енергії,
Силкуючись сподобатись
Тиші
Ти вживаєш у їжу
Розум

*

Плинно стікають уста із помад
Плинно не з'являється метода
оригінально вигадувати вірші
Плинно втомлююсь їх не писати
Плинно виводжу вдих із тебе
Не поспішаю

*

Втисни жменю гарячих
вій у
моє промерзле
тіло

І відійди

Я збережу
Тавро
На собі
На дітях
На

*

За рихтуванням
одягу твого
Опилююся
золотом розтертого
єства
й виношую
собор поганський
у
власній плоті
вливаючи
Ти в Я

*

Лист-уриков
цитований
із текстів
власних
пам'ятей
і
необґрунтованих
інтуїтивних
намагань
зрозуміти
логіку
збігу подій

Отче наш,
Ти,
Що єси на небесі...
Най святитси
Імя Твоє,
Най буде
Воля Твоя...
Во віки віків
Амінь.

Церква. Служба Божа. Вогонь загоряється і ... гасне. Все перемишується: день із ніччю.

— Я люблю Тебе Господи! Ти єдиний, — вона вклоняється, цілує ікону і встає з колін. — Ідемо додому.

Вже пізно, — коло дверей знову повертається, хреститься і, виходячи, виносить з собою святість неділі.

Вже й справді пізно. Так завжди закінчує службу отець Василь.

На дворі літо. Ґазди посідали собі на лавочку біля церкви та й мудрують: "Може дасть їм Бог сего літа гарні жнива, а може — гей, гей! — знову уперіщить градом. Як тогорішню пшеницю побило!?"

Баба Катерина прибирає в церкві: задуває та й заносить свічки, розстеляє верети, витирає церковне начиння.

— Вчора їм казала свій не-

Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

НЕДІЛЯ, або З НЕДІЛЕЮ ВАС, ЛЮДИ ДОБРІ!

вістці помий вікна, помий вікна! — не помила. Боєси роботи, як вогню. А малий чисто віфолотень. Взяв вчора таку файну бабу (хліб) та й поніс хлопцем аби горівку запивали. То всьо го вчит отої Марійки Штифанишиної Богдан. То єго робота.

Бабу слухав, притакуючи їй, паламар — старий, сивий, із кострюбатим носом і великими страшними бровами дід Павло.

— Як то файно було за нашої молодости. Було рано в церкву файно си зберемо, мама причеше, чисту сорочку дасть. А квіток начепимоси!

Слухай, Павле! — баба так монотонно говорила, що дід, чекаючи коли вже можна буде закрити церкву, задрімав. А тут раптом на тобі — баба щось ще з нього хоче.

— Що хоч?

— Та ти знаєш, що Палагіна Оксана привеласи якогосьи з міста.

Дід такої новини не чув:

— Так що?

Баба зовсім не звертала увагу на дідові відповіді, а говорила собі далі:

— Та бігме! Ади вчора була м їм у Федорової Дуньки, тої, знаєш, що коло кладки живе. Вна ми трохи родичков є. Так вна казала, що такий високий, трохи цибащий, ще й якусь борідку має. Каже, що файний, але я м його не виділа.

— Має гроші? — дід виявився практиком.

— Та відей, бо купив і такі ковтки, що мають по два камінці в кожному, то так си світєт, що ну, — баба від того захоплення аж руками сплеснула. Ні сержок, ні камінців вона не бачила, але її

розказувала Федорова Дунька.

— Кажеш, кульчики купив. Гм? — дід явно був задоволений таким ходом розмови. Він трохи побоювався язикатої баби. Але...

— Слухай, а що твоя внука — ота, Славкова — не ходит до церкви. Я ї якосьту виділа, та в такі красні сукенци, що гей-гей. Гріх тобі сі жаліти, файну внуку маєш, коло сина живеш, син всьо дбає. Та й невістка кажуть, нічо. А то правда, що вна вчора молоко перевернула с пії корови. Гій, гій — я вже скільки років коло корови си знаходила, а такого трафунку ще зі мною не було.

Дід почав вовтузитися на місці. Він зовсім не любив обговорювати людей, особливо членів своєї родини.

Баба була добрим психологом. Помітивши, що її слухач уже нервусе, швидко змінила тему:

— Ти си вчора їздив на базар?

— А що?

— Та я ті виділа, як йшов їс на гостинець, та таку торбу на плечах їс тєг.

Дід мовчав.

Баба продовжувала:

— Чи то ти своїй Ганнусі знов ніс до Томачі. Ото доньку маєш. Ніби твоя, а насінне бозна звідки таке. Та то ти і твоя жінка такі чесні, до церкви ходет. А вна? Мій Василь колись сі на неї задивлев, хотів си ї жинити. Не дала. Прости, Павле, що таке говорю. Файна, то файна, та й голос файний має, але не ґаздиня. Ади зразу видно по дівці, яка буде.

Дід устав. Підійшов до ікон, почав молитися. Баба замовкла, бо не можна було, коли чоловік молиться, говорити.

Перехрестився ще раз. Поці-

лував іконку, взяв хліб:

— Ну що, пішли?

— Ой-ой-ой! Як мене мої плечі болет. Вчора м взяла фасоль торішніх тай хотіла змолотити. Та вже не могу, ой не могу, — Катерина засовувала свої шухляди, де клала гроші, замикала (хоч кожного разу мала сказати, що "не боїси злодія"), зачиняла комірчину.

Павло чекав вже на дворі. За цей час він встигав набити люльку і випустити перші хмарки диму.

Нарешті з дверей церкви показувалася постать баби Катерини — ще на ходу щось шепочучи, чи жуючи — і вони разом йшли додому.

Жили на одній вулиці. Разом гралися в дитинстві, разом дівувалось-парубкувалось, потім і кумами стали. Одним словом — су-сіди.

Дід Павло давно звик до бабиного язика. А вона знала, що не любить дід, коли чіпають його онуку, та ще доньку, яка в місті. Знала, та під'юджувала деколи діда, щоб той понервувався. А дід любив слухати бабині теревені, теревені "польського радіо", як прозвала бабу Катерину на селі молодь.

Отак вони йшли. Дві згорблені постаті в літньому промінні сонця. Грубі руки, нехитрий убір, проста мова — вони знали одне одного з півслова.

Ішли. А надворі був час обіду. Час відпочинку і ... спогадів.

На піску гралися діти. А мені, як у старі добрі часи, хотілося лише сказати:

— З неділею Вас, люди добрі!

ПОЛТАВА. СПІВОЧЕ ПОЛЕ. МАЗЕПА-ФЕСТ

“Мазепа-фест” — це назва нового фестивалю, що стартує 6 червня 2003 року в Полтаві, який — і то вже очевидно — продовжить славні традиції незалежних рок-сейшенів “Тарас Бульба” (Дубно) і “Рок-н-рол Таврійський” (Каховка), що на зламі 80-90-х років таки робили “погоду” в країні. Нині лише “Рок-екзистенція” фіксує стан сучасної рок-культури, але, ясна річ, цього замало, бо існує дуже цікава музика в регіонах, що ніяк не проявляється на всеукраїнському рівні.

“Мазепа-фест” представить найбільш цікаві групи Полтави, а це “Арахнофобія”, “Незвичайні так отожд”, “Бавовна”, “Талісман” та інші. Пісні цих команд постійно фігурують у місцевих радіо-хіт-парадах, хлопці дають сольні концерти, які збирають аншлаги, отже, їхня наступна сходинка — це вихід на національний рівень.

Стосовно лідерів, їх буде принаймні троє: “Плач Єремії”, “Кому вниз” та “Гайдамаки”. Саме ця трійця максимально орга-

нічно вписується в контекст ідеології фесту, адже і Тарас Чубай, і Андрій Середа, і Олександр Ярмола не мислять своєї творчості без ідеалів свободи, історизму й автентичної самобутності.

Окрім того, бунтарський дух наших рок-грандів є справжнім і невідомим. Зі Львова приїде “Чорний вересень” — молода команда, лідери якої Тамара й Етері Горішелі поєднують у своїй творчості духовні скарби двох на-

РОК-РЕНЕСАНС

родів — українського та грузинського. До того ж, “Чорний вересень” — це справжня рок-альтернатива. Київсько-дніпропетровський “Сад” презентує програму “Доле, де ти?” на вірші Тараса Шевченка і спробує переконати, що хард-рок в Україні ще не вмер. “Перлина степу” доведе, що й пост-панк в Україні існує і має своїх прихильників. Талант гітариста-віртуоза продемонструє Юрій Товстоган.

Прикметно, що засновники “РОК-МАЗЕПИ” мислять фестиваль у органічному поєднанні з історичним і архітектурним контекстом краю. Тож переконані — Полтава, як твердь Духовної України, стане джерелом творчості митців різних поколінь, об’єднає в одвічному прагненні людей до самопізнання, самозаглиблення, самоусвідомлення.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ВІДРОДЖЕННЯ «ДРУГОЇ РІКИ»

Нехай не введе Вас в оману техніцизм дизайну обкладинки нового альбому групи “Друга ріка”. Циферблат на титулі був потрібен для того, аби вказати на цифру “2”. Так, це — другий альбом “Другої ріки”, який виходить через два роки після появи дебютного релізу під назвою “Я є”. Є підозра, що цифру “2” хлопці експлуатують не випадково. Йдеться ж про “друге дихання” цієї романтичної формації з Житомира, що вже не перший рік пробивається на музичний олімп країни.

Альбом “Я є” видала колись відома аудіокомпанія “Нова Рекордз”. Видала в такий хитрий спосіб, що альбом досить швидко зник із полиць музичних крамниць, але ніхто не знає, в якій саме кількості. Нині немає лейблу “Нова”, також припинилися стосунки з колишнім продюсером Юлією Колодюк, натомість є новий альбом. А головне — збережено групу, яка продовжує існувати у тому ж складі. Нещодавно до “Ріки” приєднався Сергій (Шура) Гера — клавішник “Скрябіна”, а це — погодьтеся — вдалий набуток для молоді команди. Мотиви виходу та приєднання Шури туманні, але музикант із властивою йому безпосередністю стверджує, що музика “Другої ріки” існувала йому від початку її існування. До того — лишалося вакантне місце клавішника.

Своє перше бойове хрещення у вигляді квінтету група мала на останніх “Таврійських Іграх”. Водночас там наживо був зіграний новий матеріал із альбому “Два”. Мені чомусь увесь час хочеться зарахувати “Другу ріку” до “останніх романтиків”. Може, тому, що життя стає дедалі все більш жорстоко-прагматичним, а спів, статута та імідж лідер-вокаліста Валерія Харчишина навіює абсолютно протилежні емоції. Перед нами — сучасна і шляхетна людина, яка не грається в модний нині цинізм навіл із чорнухою, не шепоче й не скиглить (це ж

модно), а просто співає нормальним чоловічим голосом. “Нормальність” Харчишина — то майже виняток на тлі так званого “рокапопса”, амбіції якого нічим не обґрунтовані. Амбітність самої “Другої ріки” будується на хороших мелодійних піснях, своєчасність і свіжість яких — незаперечна. “Друга ріка” сьогодні — це справжній, живий і якісний “поп” без загравання з “брит-попом” (ще трохи модним) або з іншими іноземними стилями. Здається, країні вже давно бракувало ось такої, суперового рівня, живої поп-групи — від часу зникнення групи “Анна-Марія” на чолі з Віктором Павліком, що на початку 90-х виплеснула на світ божий ціле гроно розкішних хітів.

Невідомо, чи зможе “Друга ріка” позмагатися в хітовості з “Анною-Марією” десятирічної давнини, але те, що чотири з одинадцяти пісень альбому “Два” реально претендують на найвищі позиції поп-рейтингу — це факт майже науковий. В альбомі три з них стоять поспіль. Це — “Математика”, “Алло”, “Вже не сам” та предостання “Оксана”. Добре, що всі ці треки (окрім пісні “Алло”) вже візуалізовані. В усіх цих кліпах “Друга ріка” постає як жива концертна група. На жаль, саме концертну групу такого бракує команді. Не забуваймо, — як у спорті, так і в музиці потрібно весь час грати якомога більше.

• Сторінку підготував
Олександр ЄВТУШЕНКО

ТАРТАК І ДРУЗІ ТА ЇХНЯ «СИСТЕМА НЕРВІВ»

Олександр ПОЛОЖИНСЬКИЙ. Фронтмен та ідеолог суперпопулярної формації “Тартак”. Кілька останніх років поспіль Сашко “завойовував” молодь у ролі найпопулярнішого МС — ведучого масових акцій. Плавна й органічно з амплуа МС Положинський еволюціонує до лідера “Тартака” — групи, яка вперше стала відомою на “Червоній Руті-97”, а згодом якийсь час залишалася в тіні, аби прогрімити в 2001-му альбомом “Демо-графічний вибух”. Тоді це був подвійний “вибух” — Положинський і компанія стартували разом із авангардистами українського хіп-хопу — мало не культовою групою “ТНМК”, які презентували свій другий реліз (альбом “Неформат”) від “Тартака” — це 17 треків, себто 17 пісень, зроблених у тісній кооперації з різними, переважно молодими, артистами, співаками-співачками, групами та діджеями.

ГІСТЬ РЕДАКЦІЇ

й нашого північно-східного сусіда.”

О. Є.: “Є інформація, що на ринку з’явилися піратські копії вашого диску. Це правда?”

О. П.: “Так, це правда. І я маю кілька таких піратських копій. Їх легко відрізнити від справжніх. Зокрема, пірати не витрачаються на восьмисторінковий буклет із текстами пісень. По-друге — відсутня голографічна контрольна марка з кодом і назвою диска. А головне — звучання піратської копії є значно гіршим за оригінал.”

Альбом розпочинає фанівсько-хіп-хопова версія пісні ансамблю “Світаязь” (так, того самого), яка, на відміну від оригіналу — турбомашинна, що її впевнено жене вперед капітан “Тартака” Сашко Положинський. Далі — більше. Гримлива “гойдалка” спільно з групою “Ролікс” у пісні “Мікрофон на перевірку”, вокально-ритмічні візерунки пісні “Байдики били” витиналися разом із “Лос-Динамо”. Пісню “Не забувай вертатись” — такий-от крик душі з групою “Де шифер”. Серед співачок, задіяних в альбомі, звертають увагу на себе емоційно-фактурні Ірена Карпа (солістка групи “Фактично самі”) та, ясна річ, Катя Chilly. Чудово в контексті “Системи нервів” прозвучали “Мотор’ролла”, “Збий попільз” і “Графіт”. Зрештою, “Тартак та друзі” — то суперцілісний моноліт текстів, ритмів і мелодій, що раз і знову активні переговори стосовно перевидання альбому “Система нервів” у кількох країнах, включаючи

ніше — стільки й хітів. Звісно — з їхньої точки зору. Я зробив висновок, що наш альбом хоч і дуже різноплановий, але досить рівний за якістю звучання.”

О. Є.: “Судячи з атмосфери ейфорії та ентузіазму, яка супроводжувала презентаційні концерти “Системи нервів”, цей альбом — надзвичайно вдалий. Вже вимальовується перспектива успіху. Але якщо категорію успіху перевести в іноземну площину, як сприйняли “Тартак і друзі” за кордоном?”

О. П.: “Я знаю, що альбом уже слухали на Заході, на Сході й на Півночі. Слухали і фахівці, і просто фани. Так от жодного негативного відгуку звідти не надійшло. Більше того — за раз ідуть активні переговори стосовно перевидання альбому “Система нервів” у кількох країнах, включаючи

відповідно, ставили свої умови учасникам проекту “Тартак та друзі”: якщо ви маєте якісь власні амбіції, через які не можете переступити, тоді ми не працюємо разом. Були якісь суперечки, але ми зажди знаходили логічний вихід із кожної конкретної ситуації. В результаті з’явився альбом, який не соромно показувати будь-де. Є такий цікавий нюанс. Ми звикли, що будь-який диск містить два-три хіти, а решта — ніби додається...”

У випадку з “Системою нервів” усе інакше. Велику кількість людей ми просили назвати кращі, на їхню думку пісні. Кожного разу називалися якісь інші треки і збігів майже не було. Ми проводили цей моніторинг із метою вибрати одну-дві пісні для зйомок відеокліпів. Виявилось, що стільки людей — стільки думок. А точ-

О. Положинський: “Система нервів”, на мою думку, це новий виток в історії сучасної молодіжної музики в Україні. У цьому проекті задіяно сімнадцять творчих одиниць плюс групу “Тартак”. Багато хто з них є досить відомими представниками тих чи інших напрямків сучасної музичної сцени. До того ж — усі вони справді наші друзі.”

О. Євтушенко: “Але як тобі вдалося примирити творчі амбіції таких різних людей і втиснути їхні “его” в досить жорстку конструкцію “тартаківського” стилю, що межує з панк-роком і хард-роком?”

О. П.: “Насправді в нас майже не виникало проблем творчого характеру. Певний час існувала проблема фінансування запису. Однак, враховуючи те, що група “Тартак” узяла на себе фінансування, то ми,

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ючук.
Комп’ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: Завулок Музейний, 8, Київ-1, 01001.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovoprosvity@ukrpost.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

СВІТ ПРО УКРАЇНУ

ДВІЧІ ПО СІМ —
І МИ В ЄВРОПІ

Без перебільшення, планету обійшла новина, яка цікавить всіх, хто має вуха, та й очі тут не завадять, бо дивитися пряму трансляцію Євробачення і дізнатися про долю виконавців, що представляли європейські країни, кортить не лише меломанам чи професіоналам. Що стосується професіоналів, то вони, кажуть, просто компаніями вболівають і намагаються вплинути на хід подій, що відбуваються на одному з найпрестижніших конкурсів світу. Але... Європу Євробаченням не здивуєш. Євроазійський простір колись представляли гранди російської естради Алла Пугачова та Філіп Кіркоров. Результати відомі, але хітові фрази та оцінки, які пригадали ведучі програми для тих, хто так і не втямив, що ж таке те Євробачення і з чим його дять, зовсім сьогоденні і до болю зрозумілі. “Це — ярмарок пісні”, — сказала колись російська примадонна про цей конкурс, опинившись на 15-му місці. Ось тут і хочеться поміркувати стосовно результату, який маємо ми, українці, що вперше заявили на весь світ про свого найпопулярнішого співака піснею єврейського композитора, купленою за великі гроші чи ще за якісь шоу-бізнесові шашлі, але зовсім не продуману у сенсі: чи потрібно представляти чужою піснею пісенну Україну, котра має свою “Червону руту” та й десятки інших яскравих творів, що могли б зачепити душу представника будь-якої національності і створити Україні імідж неповторності.

Банально, але маємо, що маємо, і ця інфузорна фраза одного з найпопулярніших політиків європейської орієнтації стимулює до подальших роздумів. По-перше, другі — “Тату”, як свідчення повної деградації європейської естрадної культури та американізації її. По-друге, щоб оригінальніше, перше місце отримала туркеня рівня нашої Ірини Білик, а вже про третє і говорити смішно, бо бельгійці, як європейці-автохтони просто вирішили постоїтися з тих, хто у Європу хоче вистрілити чужими, позиченими для понту патронами. Таких австрійських шоуменів у нас, на Україні, повні курники. Але саме виконавці такої професійної орієнтації, що спроможні показати видовищу пісню, виявляється і подобаються Європі. Сноби-європейці почали зустрічати чужих піснями на тарбарській мові. От розумні. Шкода, що до тих, хто свого не цінує, мабуть, не скоро прийде усвідомлення, що з них просто глузують.

Прикро, я від українського Стінга чекала трохи ближчого до Європи результату. А скільки ж марних зусиль та грошей було втрачено для того, щоб показати (вибачте за тавтологію) Європі Європу, якою її, як виявилося, не здивуєш.

● **Леся САМІЙЛЕНКО**

НЕПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ
ЯК ВЕСНЯНИЙ СИНДРОМ УСІХ ЗАКОХАНИХ

КЛІПОГРАФІЯ

І ось, нарешті, відбулася ця солодка подія, тобто презентація кліпу, про який вже давно дозвано та інтригуюче повідомляє преса. І не лише українська, бо режисером кліпу однієї з найпередбачуваніших українських співачок Ірини Шинкарук став Андрій Новосолов. Так, той самий, що творив для Б. Гребенщикова, А. Пугачової та Ф. Кіркорова, групи “Чайф” та інших найнай-ців російської естради. Оператор також не пасе задніх поруч із іменитим режисером. Це — Сергій Михайличук, член Американської гільдії операторів, оператор-постановник фільму “Мамай”, володар гран-прі на кінофестивалі в Сан-Себастьяні за фільм В. Тодоровського “Коханець”. А новий імідж, про який голосить уся преса — справа рук стиліста Олії Клеом, володарки срібної нагороди на чемпіонаті в Парижі, учасниці тижня моди Україна-Росія-Париж. Вся творча група, що працювала над кліпом, називає цю молоду дизайнерку “енергетичним двигуном команди.”

Режисер після ознайомлення з піснею Олександра Потьомкіна — саунд-продюсера, аранжувальника та композитора, що працює з Іриною Шинкарук, вигукнув: “Та вона така ж божевільна, як і я!” і створив майже казкову “Історію про те, як губиться межа між Люди-

ні, що не кажіть, а для того, щоб смішити людей, треба бути неабияким професіоналом. Щоправда, не обов’язково саме в гумористичі. Можна бути професіоналом у музиці, співі, на сцені, а все решта робити просто від душі. Але, як виявляється, саме те, що йде від душі й прокладає найкоротший шлях до людських сердець. І те ще раз довели Дмитро Гершензон та Анатолій Говоралло на презентації своєї сольної програми з промовистою назвою “Фа-фа, ля-ля”.

Справді, в професійності цих двох співаків сумніватися не доводиться. Дует “Світязь”

розміняв на сцені вже не перший десяток років. Ті, хто ближче стикається з музичною сферою, знають Дмитра Гершензона ще й як прекрасного аранжувальника й композитора, а Анатолія Говоралло — як композитора й поета. А от про їхній талант пародіювати колег і по-доброму підсміюватися один із одного донедавна знали лише ті, хто під час концертів чи гастролей потрапляв у гримерках та готельних номерах на імпрізованих “концерти”. А потім на екрани вийшла телепрограма “Ераплан”, і “Світязь” почали запрошувати на різноманітні шоу та презентації. І пішло-поїхало. А оскільки матеріалу набралосся чимало, то й вирішили хлопці зробити цілу концертну програму.

В анонсі концерту Дмитро Гершензон запрошував усіх “поприколюватися”. Приколів і справді було чимало. “Рахит-парад “Звіздянка” вивів на сцену пародійні образи Павла Зіброва, Віктора Павліка, Дмитра Гордона, дуету Бобула й Сандулеси, Івана Поповича, Ігоря Крутого, Адріано Челентано, Алли Пугачової і Філіпа Кіркорова, Наталі Могилевської та багатьох інших колег по естрадному цеху. Найбільше традиційно перепало на горіхи Михайлові Поплавському, який був і орлятком, і щось там шукав у кропиві, і навчав Гордона вокалу. Глядачі тільки диву далися, з якою легкістю учасники дуету перевтілювалися на очах, вловлюючи манеру поведінки на сцені та найтонші нюанси виконання своїх “героїв”. Як висловився потім Олександр Злотник, тільки музикант-професіонал може так заспівати, й не кожному співаку це під силу.

ОТ ТОБІ
Й ФА-ФА,
ЛЯ-ЛЯ!

тавляючи на сцену в ролі антуражу безголові манекени з “Воронін-бенд” — хіба ж не в одного артиста, що співає під фонограму, стоять за спиною такі “музиканти”, “тіпа, так надо”?

А після концерту стало раптом сумно. Сумно, що не часто трапляються такі концерти, що гумор нас опускається до рівня суржикі та експлуатації образу “хохла-салоїда”, якими шедро нас годує наше рідне телебачення, що все менше лишається в нашому житті місця для щирості, доброзичливості та професійності, що нав’язуються нам зовсім інші стереотипи й цінності. І все ж, переповнений зал палацу “Україна”, ширі усмішки глядачів і три години гарного настрою дають підстави для оптимізму. А це вам не фа-фа, ля-ля.

● **Наталка ПОЗНЯК**

МИСТЕЦЬКИЙ ШОУ-БІЗНЕС

ТЕРИТОРІЯ
ТРОМБОНА

Другий рік тривають заходи творчого проекту “Музичний діалог: Україна — США”, започаткованого Фондом спільно з Посольством США в Україні (відділ преси, освіти і культури). Значну зацікавленість мистецької громадськості Києва викликали виступи американських митців — співаків Патріції Міллер та Стівена Салтера разом із симфонічним оркестром Національної філармонії України.

Продовженням мистецького діалогу і черговою подією в рамках проекту став приїзд в Україну музиканта Кена Шифріна (тромбон) на запрошення Посольства США.

Відомості про музиканта.

Доктор К. Шифрін народився у Вашингтоні. У Сполучених Штатах він виступив у складі популярної рок-групи “Атлантик”, яка грала для Майкла Джексона, Олівії Ньютон-Джон, Наталі Коул, Пола Анка, групи “THE DRIFTERS” та Енді Вільямса. Кен Шифрін обіймав посади директора Оркестру Штутгартського радіо та заступника директора Ізраїльського Філармонічного оркестру. Зараз Шифрін очолює вокальне тріо “POSAUNE” і багато виступає як соліст із американськими оркестрами армії та військово-морського флоту на Единбургському фестивалі, літньому музичному фестивалі Дворжака, Міжнародному мистецькому фестивалі на Мальті та в лондонському Центрі “Барбікан”. Він проводив рецитали та майстер-класи у Вашингтоні, округ Колумбія, Відні, Празі, Будапешті, Брно, Оксфорді та Кардіффі. В його виконанні пройшло багато прем’єр, зокрема, перше виконання в Америці і Британії “Концерту для альт-тромбона” Моцарта у 1996 році. У 1999 році музикант отримав звання доктора з альт-тромбона в Оксфордському університеті, де виграв стипендію Гальстеда. Він також має ступінь дослідника Гуманітарної вченої ради Британської Академії та Чеської академії наук. У Оксфорді К. Шифрін протягом кількох років регулярно грав із Фестивальним оркестром Христової церкви, зокрема виступив солістом, головним тромбонем та бас-тромбоном при виконанні оркестрової музики з циклу Вагнера “Перстень Нібелунгів”.

Поважний гість завітав до нас і познайомив українську публіку як зі своєю творчістю, так і з маловідомими і популярними молодими виконавцями. Уявіть, що у супроводі альт-тромбона, тобто під акомпанемент маестро Шифріна заспівала лауреат міжнародних конкурсів, міжнародної премії “Дружба”, заснованої Папою Римським, Наталія Шелепицька (сопрано). На фортепіано заграли лауреати міжнародних конкурсів Олена Тер-Вартанян та Сергій Шуліка. Спробував поєднати бандуру та тромбон Роман Гриньків. Прозвучали у той вечір твори композитора та музиканта Івана Тараненка.

Кен Шифрін високо оцінив творчість київського квартету тромбоністів, який маршем тромбоністів завершив концертну програму.

Не випадково та промовисто була й назва концерту камерної музики. “Від бароко до Бродвея” прогулялися всі присутні. А сам гість був просто зачарований Києвом, киянами та вражений рівнем музичної освіти в тих закладах, де мав нагоду провести майстер-класи. Студенти та викладачі Національної музичної академії та Київського музичного училища ім. Глієра мали змогу оцінити й порівняти, тобто прокласти мости між Україною та США. Адже музика, мистецтво не мають кордонів і в музикантів завжди є змога заговорити спільною мовою, яка покликана пробуджувати емоції людські. Тому діалоги між музикантами — один із найефективніших проектів Фонду сприяння та розвитку мистецтв.

За інформацією ФСРМ —
Л. С.

●

Що з нами стало? Що з вами стало?

Лариса БЕЗСМЕРТНА